
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Tierno Masaguer, Judit; Coch Roura, Nuria, dir. Análisis de la evolución legislativa de la eutanasia animal en España y Cataluña. 2023. (Grau de Dret)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/303426>

under the terms of the license

FACULTAT DE DRET

GRAU EN DRET

TREBALL DE FI DE GRAU

Curs 2023 – 2024

**Anàlisi de l'evolució legislativa de
l'eutanàsia animal a Espanya i Catalunya**

AUTORA

JUDIT TIERNO MASAGUER

TUTORA

NÚRIA COCH ROURA

Data de lliurament: 13 de maig de 2024

UAB

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

Tot animal escollit per l'home com a company té dret a què la durada de la vida sigui conforme a la seva longevitat natural

Declaració universal dels drets dels animals

Resum

La Llei 7/2023, de 28 de març, de protecció dels drets i el benestar dels animals té com a objectiu la regulació del reconeixement i protecció de la dignitat dels animals, a més de l'avaluació de les seves condicions. Pretén garantir un mínim de drets i obligacions pels animals a tot el país, a causa de la diversitat de normes autonòmiques existents.

L'aspecte principal a analitzar del present treball és el marc legal nacional i autonòmic, així com la definició i contextualització de l'eutanàsia animal, específicament a la llei esmentada. Altrament, també s'examinarà la seva evolució històrica, així com la distinció respecte al sacrifici i el procés de canvi de l'ús d'ambdós conceptes per referir-se a l'acte de posar fi a la vida dels animals.

A més, es pretén fer una anàlisi de la jurisprudència existent al nostre país en matèria d'eutanàsia i sacrifici animal per tal de poder veure els elements que es tenen en compte a l'hora de fer els pronunciaments judicials i així poder identificar els criteris que influeixen en les decisions. D'aquesta manera, es podrà donar una visió completa de la situació de l'eutanàsia i el sacrifici animal tant a la legislació com en l'aplicació pels tribunals del nostre país.

Paraules clau: eutanàsia animal, sacrifici animal, legislació nacional i autonòmica, jurisprudència, consideracions ètiques i morals.

Abstract

The Law 7/2023, of March 28, on the protection of the rights and welfare of animals, aims to regulate the recognition and protection of the dignity of animals, as well as the evaluation of their conditions. It seeks to ensure a minimum of rights and obligations for animals throughout the country, due to the diversity of existing autonomous regulations.

The key aspect to be analysed in this project will be the national and autonomous legal framework, as well as the definition and contextualization of animal euthanasia, specifically in the mentioned law. Additionally, its historical evolution, as well as the distinction between sacrifice, in addition to the change in the use of both concepts to refer to the act of ending the animal's life will be examined.

Furthermore, it is intended to carry out an analysis of the existent case-law in our country regarding euthanasia and animal sacrifice to see the elements that are considered when making judicial pronouncements and thus be able to identify the criteria that influence the decisions. In doing so, it will be possible to give a complete vision of the situation of euthanasia and animal sacrifice both in legislation and in application by the courts of our country.

Keywords: animal euthanasia, animal sacrifice, national and autonomous legislation, case-law, ethical and moral considerations.

Índex

1.	Introducció	1
1.1.	Objecte d'estudi	1
2.	Marc teòric	1
2.1.	Estat de la qüestió	1
2.2.	Definicions	2
2.3.	Consideracions ètiques i morals.....	9
3.	Context i evolució històrica autonòmica i estatal	13
3.1.	Lleis estatals.....	13
3.1.1.	Llei 8/2003, de 24 d'abril, de Sanitat Animal	13
3.1.1.	Llei 32/2007, de 7 de novembre, per la cura dels animals, en la seva explotació, transport, experimentació i sacrifici	15
3.2.	Lleis autonòmiques	17
3.2.1.	Llei de 3/1998, de 4 de març, de Protecció dels Animals	17
3.2.2.	Decret Legislatiu 254/2000, de 24 de juliol, pel qual s'estableixen els mètodes d'eutanàsia per als animals de companyia que s'han de sacrificar.....	19
3.2.3.	Decret legislatiu 2/2008, de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de protecció dels animals	20
4.	Anàlisi de l'eutanàsia a la Llei 7/2023, de 28 de març, de protecció dels drets i el benestar dels animals	21
5.	Casos reals i jurisprudència	30
6.	Conclusions	40
7.	Referències	44

Abreviatures

AAP: Interlocutòria de l'Audiència Provincial

AVEPA: Associació de Veterinaris Espanyols Especialistes en Petits Animals

BOE: Butlletí Oficial de l'Estat

CP: Codi Penal

DGDA: Direcció General de Drets dels Animals

DGSPA: Direcció General de Sanitat de la Producció Agrària

DOGC: Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya

DOUE: Diari Oficial de la Unió Europea

IEC: Institut d'Estudis Catalans

MAPA: Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació

OCV: Organització Colegial Veterinària

RAE: Reial Acadèmia Espanyola

SAN: Sentència de l'Audiència Nacional

SAP: Sentència de l'Audiència Provincial

STS: Sentència del Tribunal Suprem

STSJ: Sentència del Tribunal Superior de Justícia

TFUE: Tractat de Funcionament de la Unió Europea

1. Introducció

1.1. Objecte d'estudi

L'objectiu del present treball és analitzar la legislació de les pràctiques relacionades amb la finalització de la vida dels animals, que històricament s'ha conegut com a “eutanàsia” o “sacrifici”, amb l'objectiu d'oferir una comprensió del marc legal que els regula. Per fer-ho s'han examinat les lleis nacionals i autonòmiques al nostre país, per observar-ne els elements clau i veure com han evolucionat al llarg del temps.

A més, també es pretén dur a terme una anàlisi de la jurisprudència existent al nostre país sobre l'eutanàsia i el sacrifici animal per poder examinar els factors considerats en les diferents sentències i així poder observar la forma d'aplicació de les lleis examinades per part dels tribunals del nostre país.

Així doncs, el propòsit és poder proporcionar una perspectiva completa i crítica sobre l'eutanàsia animal des d'un marc legal i ètic i, alhora, identificar possibles àrees de millora.

2. Marc teòric

2.1. Estat de la qüestió

L'eutanàsia animal és un tema complex que suscita diferents reflexions ètiques i morals, a causa dels diferents aspectes que afecta. D'una banda, s'ha de tenir en compte la qualitat de vida de l'animal o la dignitat i respecte que mereix fins al final de la seva vida, però també és important la responsabilitat que tenen els propietaris en practicar-la i els efectes emocionals que té en tots els implicats.

Un aspecte primordial és que totes les decisions que es prenguin respecte a l'eutanàsia dels animals domèstics es facin sempre tenint en compte la legislació i regulació dels llocs on es practiqui. Ara bé, sembla prou evident que no disposem d'una legislació extensa i detallada respecte a aquest concepte, ja que si bé s'ha regulat i mencionat en diferents lleis al llarg del temps, no s'ha fet de manera prou àmplia i específica. Així doncs, es pretén fer una investigació d'allò que contenen les lleis actualment sobre l'eutanàsia animal.

2.2. Definicions

Al nostre país, durant molts anys, a les lleis, reglaments i ordenances sobre animals s'han utilitzat indistintament dos conceptes per fer referència a posar fi a la vida dels animals: l'eutanàsia i el sacrifici. A les lleis més antigues, o bé se solia fer referència únicament al concepte de sacrifici encara que pròpiament es tractés d'un acte que actualment entenem com a eutanàsia, o bé es feia ús dels dos conceptes sense que quedés del tot clar quina n'era la frontera o si n'hi havia.

Aquesta qüestió, però, no té només un interès merament semàntic, ja que com indica l'Associació de Veterinaris Espanyols Especialistes en Petits Animals (AVEPA, en endavant), es podria pensar que aquest canvi és únicament un *mer eufemisme que deixa les coses com estan*¹ mitjançant el qual tot segueix com ha sigut sempre, però únicament es fa un canvi de termes, la qual cosa podria suposar que utilitzar el concepte d'eutanàsia per als animals l'únic que implica és que s'hagi convertit en un eufemisme que amaga el sacrifici d'animals. Per veure què ha comportat el canvi de conceptes, s'han d'analitzar diferents aspectes, començant pel fet que una de les principals distincions és a quin tipus d'animals s'aplica cadascun dels termes.

A) Tipus d'animals

Cal precisar algunes definicions necessàries per a entendre tant l'eutanàsia com el sacrifici i són els tipus en què es divideixen els animals al nostre país, ja que el que s'entén per eutanàsia, com es veurà més endavant, no es practica per tots els animals, sinó per un tipus d'animals concrets: els animals domèstics.

Segons Butler i Fasel², els animals es divideixen en tres tipus: en primer lloc, els **animals** domèstics es defineixen com: *aquells animals que han estat criats de manera selectiva per viure amb humans o a prop, fins i tot a les llars, per exemple, gats, gossos, conills, peixos i ocells, en aquest cas s'anomenen animals de companyia o "mascotes", i a les granges, per exemple, pollastres, vaques, porcs, galls dindis, ovelles i peixos*. Es distingeixen dels animals liminals, que es defineixen de la següent forma: *"aquells animals que no han estat ni completament domesticats ni són totalment salvatges, que*

¹ Aragonés, J., i al (2004). *Veterinarios y el final de la vida*: Eutanasia: un acto clínico complejo, pp. 6-7. <https://avepa.org/pdf/etica/Veterinarios%20y%20El%20Final%20De%20La%20Vida.pdf>

² Butler, S. i Fasel, R. (2023) *Animal Rights Law*. Hart Publishing, pp. 68-69.

viuen entre els humans o a prop dels seus habitatges. Això inclou rates, guineus, esquirols, ossos rentadors, pardals, cérvols, coiots, ratolins i altres espècies”. Finalment, també existeixen els animals salvatges, que són *aquells animals que no han estat domesticats i viuen en els seus hàbitats, amb poca o cap interacció amb els humans, per exemple, llops, ossos, suricates*. Aquestes definicions es contempen a trets generals però com s’anirà veient, les diferents lleis fan les seves pròpies distincions dels tipus d’animals a efectes del seu àmbit d’aplicació.

D’altra banda, per tal d’entendre l’evolució històrica que s’ha produït al nostre país respecte a la regulació d’aquests dos conceptes, és imprescindible fer referència a les definicions que ens ofereixen els diferents diccionaris i també les diferents lleis que els hagin regulat en algun punt.

B) Eutanàsia

El terme “**eutanàsia**” deriva del grec³: “*eu*” que significa bo o dolç i de “*thanatos*” que significa mort, per consegüent, el seu significat etimològic és “bona mort” o “mort dolça”. Es va utilitzar per primer cop a l’antiga Grècia per descriure una mort pacífica i sense patiment, oposada a una mort prolongada i dolorosa, que es practicava de forma compassiva per posar fi al patiment de les persones amb malalties incurables o condicions terminals. Al llarg del temps, aquest terme ha anat evolucionant i s’hi han incorporat diferents matisos, que han acabat de donar-li el seu significat concret.

Primerament i abans d’entrar en les altres definicions, cal que definim què s’entén per patiment innecessari, ja que és un terme que apareix en la majoria de les definicions i és molt utilitzat quan es parla d’eutanàsia.

*Patiment innecessari (és) un terme que descriu principis continguts en nombroses lleis de protecció animal que estableix que als animals no se’ls ha d’imposar cap patiment que sigui considerat innecessari. Mentre que “patiment” és una categoria en gran manera descriptiva, avaluada en termes veterinaris, “innecessari” és una categoria normativa que atorga als tribunals i altres intèrprets de dret una considerable discreció.*⁴

³ Pabón De Urbina (2017), J. *Diccionari Manual Grec Clàssic-Català*. Vox

⁴ Butler, S. i Fasel, R. (2023) *Animal Rights Law*. Hart Publishing, p. 202.

Per tant, considerem que el patiment es pot definir mitjançant la ciència veterinària, mentre que la idea de si és o no necessari el patiment deixaria lloc a possibles discussions jurídiques i és on s'obre la possibilitat que es facin pronunciaments per part dels tribunals.

Al Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC, en endavant) es defineix de la següent manera⁵: “*mort sense sofriment*” o bé: “*mort sense sofriment provocada a una persona que té una malaltia en fase terminal o es troba en un estat d'inconsciència irrecuperable*”. És una definició que deixa com a elements claus que el que es pretén és evitar el patiment en situacions en les quals hi ha malalties terminals o es preveu impossibilitat de recuperar-se, que és precisament la idea a la qual es fa referència.

D'altra banda, al diccionari de la Reial Acadèmia Espanyola (RAE, en endavant), “eutanàsia”⁶ es defineix com a “*intervenció deliberada per posar fi a la vida d'un pacient sense perspectiva de cura*” o bé “*mort sense patiment físic*”. En aquest cas, es repeteix el mateix element clau que és evitar el patiment, però també s'estableix que és una intervenció deliberada.

A continuació, i a diferència de les definicions anteriors, que només feien referència a l'eutanàsia practicada en éssers humans, però que ens han permès veure'n alguns elements comuns, al diccionari de veterinària i ramaderia del TERMCAT, Centre de Terminologia, es defineix l'eutanàsia animal⁷ de les següents formes. D'entrada, com a “*Sacrifici d'urgència aplicat a un animal de companyia.*”, però també hi apareix la següent definició: “*Pràctica consistent a causar la mort d'un animal per evitar que pateixi.*” Pel que fa a aquesta definició, també se'n destaca que l'objectiu és evitar el patiment i, en aquest cas, per fer la definició del concepte al qual ens referim, es fa servir l'ús de la paraula “sacrifici d'urgència”.

⁵ Institut d'Estudis Catalans (2024). *Eutanàsia*. Diccionari de la llengua catalana. <https://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=eutan%E0sia&operEntrada=0>

⁶ Real Academia Española. (2024). *Eutanasia*. Diccionario de la lengua española. <https://dle.rae.es/eutanasia>

⁷ TERMCAT. Centre de terminologia. (2024). *Eutanàsia*. Diccionari de veterinària i ramaderia. <https://www.termcat.cat/oc/diccionaris-en-linia/163/fitxa/MjcwNTQ0Nw%3D%3D>

Tot seguit, i de forma més extensiva, l'AVEPA dona les següents característiques⁸ per constituir la definició d'eutanàsia:

- a. *És un acte clínic. [...] parteix d'un diagnòstic, una història clínica el més completa possible i un raonament sobre la situació actual de l'animal i el futur immediat que li espera, considerades totes les circumstàncies.*
- b. *... efectuat per personal especialitzat. L'eutanàsia l'ha d'efectuar un veterinari precisament perquè només ell, donats els seus coneixements, pot garantir el que és prioritari sempre, el benestar animal, també en el procés de morir.*
- c. *... amb l'objectiu de provocar la mort. En tot moment ha de quedar clara a les persones implicades que en subministrar la injecció no es busca pal·liar el dolor, el que es busca és la mort de l'animal com a únic i millor mètode d'evitar un patiment que, raonablement, es presenta com a inevitable.*
- d. *... amb el menor dolor i angoixa possible. És un acte complex perquè suposa tot un protocol [...]. El domini de les qüestions tècniques ens garantirà l'absència de dolor físic en l'animal. Però l'eutanàsia també implica cuidar les qüestions de tipus psíquic [...]*
- e. *... degut al patiment inevitable al què es veu exposat, ja o en un futur immediat, l'animal. No parlem d'eutanàsia només per al cas d'animals malalts terminals, podem legítimament, això és, amb bona justificació, sense excuses, practicar una eutanàsia per raons de seguretat de les persones que conviuen amb l'animal en excés agressiu, o per raons "humanitàries" per evitar una mort més dramàtica, més agònica, per abandonament⁹ de l'animal, per impossibilitat del propietari de mantenir l'animal...*
- f. *... amb el consentiment del propietari.*

A partir de les anteriors definicions, podem establir un punt en comú que es troba en totes elles i és que l'eutanàsia és un acte mitjançant el qual es pretén sempre evitar el patiment d'algú, sigui una persona o un animal. I és precisament l'aspecte que es detallava anteriorment, cal una definició de què és el patiment i què seria un patiment innecessari i això no està regulat per llei actualment i, per tant, es pot considerar certament obert a

⁸ Aragonés, J. i al. (2004). *Veterinarios y el final de la vida: Eutanasia: un acto clínico complejo*. pp. 7-8. <https://avepa.org/pdf/etica/Veterinarios%20y%20El%20Final%20De%20La%20Vida.pdf>

⁹ Actualment, l'article 27 de la Llei 7/2023, de 28 de març, de protecció dels drets i el benestar dels animals prohibeix el sacrifici d'animals per aquesta causa.

interpretacions per part dels veterinaris i juristes, un aspecte que és d'interès veure en aquest treball.

C) Sacrifici

El terme **sacrifici** deriva del llatí¹⁰ “*sacro*”, que significa sagrat i “*facere*”, que significa realitzar o fer. Per tant, el significat de sacrifici és “fer que quelcom es torni sagrat”. Originalment, aquest concepte descrivia pràctiques religioses mitjançant les quals s'oferien animals, aliments o objectes de valor a les deïtats amb el propòsit d'obtenir favors dels déus o rebre el perdó per alguna ofensa. Amb el pas del temps, aquesta definició s'ha mantingut, però també s'hi han anat incorporant altres accepcions.

Al Diccionari de l'IEC, es defineix el sacrifici¹¹ de la següent forma: “*Ofrena d'una víctima o d'un do a un déu o a Déu, per honorar-lo, regradar-lo, aplacar-lo.*”, definició que no correspondria amb el concepte que s'intenta definir, ja que no es pretén parlar del sacrifici d'animals per motius d'ofrenes als Déus. També s'hi incorpora l'accepció següent: “*Privació, concessió onerosa, dolorosa*”, la qual fa referència al fet de privar-se a un mateix de quelcom per aconseguir algun objectiu. En ambdós casos, no es fa referència al sacrifici que es pretén definir per aquest treball.

D'altra banda, al diccionari de la RAE, es defineix sacrifici¹² com a “*ofrena a una deïtat en senyal d'homenatge o expiació*”, que seria la definició coincident amb la idea ja mencionada, que no és rellevant. Tanmateix, també s'hi inclou una altra accepció, que és la següent: “*matança d'animals, especialment per al consum*”, la qual sí que es refereix a la concepció que es pretén tractar i també incorpora un altre concepte, el de “*matança*”, que també s'ha de tenir en compte quan es tracta d'entendre què és el sacrifici d'animals.

A continuació, al diccionari de veterinària i ramaderia del TERMCAT, Centre de Terminologia, es defineixen els següents dos conceptes, pel que fa al sacrifici. En primer lloc, el sacrifici¹³ es defineix com a “*Mort provocada d'un animal per a obtenir-ne les diverses parts aprofitables per al consum humà.*” En segon lloc, i fent-ne una distinció

¹⁰ Vox Diccionaris (2017). *Diccionari Il·lustrat Llatí-Català Català-Llatí*. Vox.

¹¹ Institut d'Estudis Catalans (2024). *Sacrifici*. Diccionari de la llengua catalana. <https://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=sacrifici&operEntrada=0>

¹² Real Academia Española. (2024). *Sacrificio*. Diccionario de la lengua española. <https://dle.rae.es/sacrificio>

¹³ TERMCAT. Centre de terminologia. (2024). *Sacrifici*. Diccionari de veterinària i ramaderia. <https://www.termcat.cat/es/diccionaris-en-linia/163/fitxa/MjcwNDY5Ng%3D%3D>

del concepte anterior, es distingeix el sacrifici d'urgència, amb la següent nota “*Quan s'aplica per a evitar-li sofriment es denomina 'sacrifici d'urgència'.*”

Així mateix, s'incorpora la següent nota, que estableix una diferència entre eutanàsia i sacrifici:

En l'àmbit de la recerca i l'ètica aplicada als animals, convé distingir l'eutanàsia, que es restringeix a una mort per compassió amb la finalitat d'evitar el patiment d'un animal, del sacrifici, que es pot aplicar d'una manera més àmplia a altres situacions en què es provoca la mort d'un animal.¹⁴

Amb aquesta precisió s'entén que el concepte de sacrifici és més ampli i engloba diferents situacions en les quals es provoca la mort d'un animal, sigui per al consum o per altres situacions, mentre que l'eutanàsia es practica per a evitar el patiment dels animals, que és un element que apareix en totes les definicions anteriors.

Tot seguit, és rellevant fer referència a la definició d'eutanàsia de l'AVEPA, ja que en definir les característiques del seu concepte, estableix que rebutja la paraula sacrificar, a causa del fet que no comporta mediació d'un tècnic, mentre que l'eutanàsia sí que ho fa i, a més, el sacrifici d'un animal no garanteix que la mort provocada hagi estat plàcida, bona, indolora o tranquil·la.

D) Eutanàsia i sacrifici

En primer lloc, s'ha de recordar que històricament a les lleis del nostre país, els termes sacrifici i eutanàsia s'han utilitzat indistintament per referir-se a la mateixa idea, que era posar fi a la vida dels animals, fossin domèstics o no. Això actualment ha canviat i és el que reflecteixen les anteriors definicions, ja que l'eutanàsia només es refereix a la pràctica de posar fi a la vida d'un animal per evitar que pateixi i només en cas que se li hagi diagnosticat una malaltia incurable, mentre que el sacrifici es refereix a la pràctica de posar fi a la vida d'un animal per altres causes.

¹⁴ TERMCAT. Centre de terminologia. (2024). *Eutanàsia*. Diccionari de veterinària i ramaderia. <https://www.termcat.cat/oc/diccionaris-en-linia/271/fitxa/NDgwMjQ1Mw%3D%3D>

Segons indica INFANTE¹⁵, la paraula eutanàsia només hauria de ser utilitzada per als animals als quals s'hagi diagnosticat una malaltia irresoluble i no hi hagi cap altra opció, mentre que en altres situacions s'ha de parlar de sacrifici, un terme que ella descriu de la següent manera: *“La mort d'un animal sa que, per diferents raons, generalment una mala gestió econòmica, la mala gestió poblacional, la tinença irresponsable [...] sobra. També se sacrifica per lucre en el cas dels animals d'abastiment.”*

En segon lloc, tot i que s'hagi fet un canvi en l'ús dels conceptes i per referir-se als animals domèstics s'hagi procurat deixar en desús la paraula “sacrifici”, no s'ha de confondre amb el fet que s'hagi deixat d'utilitzar completament, ja que es continua fent servir per referir-se al sacrifici d'animals amb altres objectius. Ara bé, que hi hagi alguns tipus d'animals que no siguin objecte de les eutanàsies i ho siguin dels sacrificis, no implica que la seva mort no hagi de ser de la forma més humanitària possible. Segons INFANTE¹⁶, el sacrifici també pot ser *eutanàsic* o *no eutanàsic*, depenent de si es fa procurant garantir el mínim dolor i angouxa o sense preocupar-se per aquest aspecte. En el cas dels animals domèstics – és a dir, si se sacrifiquen per motius que no siguin els establerts per a practicar-los l'eutanàsia – el sacrifici eutanàsic seria el que dugués a terme un veterinari; en el cas dels altres animals, ha de ser d'acord amb el Reglament (CE) N. 1099/2009 del Consell, de 24 de setembre de 2009, relatiu a la protecció dels animals en el moment de la matança¹⁷, en el qual, entre d'altres, a l'article 3, s'estableix el següent: *Durant la matança o les operacions connexes, no es causarà als animals cap dolor, angouxa o patiment evitable.*

En tercer lloc, i seguint la referència al precepte anterior, cal mencionar que el concepte de sacrifici en diverses ocasions s'empra com a sinònim de la paraula “matança”, que també fa referència a causar la mort dels animals per obtenir-ne aliment. Malgrat això, el Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (MAPA, en endavant)¹⁸ estableix que es diferencien en el fet que s'ha d'entendre per sacrifici la matança que tingui per objectiu l'obtenció d'aliments, mentre que el terme matança només s'hauria de fer servir per fer

¹⁵ Infante, E. (2015) *No hables de eutanasia si estás matando un animal sano o recuperable*. Soy positivo. <http://soypositivo.es/no-hables-de-eutanasia-si-estas-matando-un-animal-sano-o-recuperable/>

¹⁶ Vid. nota 15.

¹⁷ Reglament (CE) N. 1099/2009 del Consell, de 24 de setembre de 2009, relatiu a la protecció dels animals en el moment de la matança, DOUE, L303, §§1-30. <http://data.europa.eu/eli/reg/2009/1099/oj>

¹⁸ Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación (2023). *En la matanza*. <https://www.mapa.gob.es/es/ganaderia/temas/produccion-y-mercados-ganaderos/bienestanimal/en-la-matanza/>

referència als casos en els quals es provoca la mort als animals per motius de salut pública, com és el cas de zoonosi¹⁹.

Per tant, i com indica INFANTE²⁰, hauriem d'entendre que eutanàsia és una paraula que només s'aplica en els següents casos:

A aquells éssers vius que, diagnosticats mèdicament, pateixen una malaltia irresoluble que els du a patir, sense cap altra opció possible. Només si el veterinari els diagnostica una malaltia incurable, i que porta a un patiment, podem parlar d'eutanàsia.

2.3. Consideracions ètiques i morals

Quan parlem de l'eutanàsia, hi ha diferents implicacions ètiques i morals que hem de tenir en compte, ja que no és un acte neutral que estigui lliure d'opinions dissonants, ni tampoc un acte sobre el qual se'n pugui treure una única conclusió objectiva.

L'ètica²¹, segons SINGER és la part de la filosofia que tracta sobre el que és moralment bo o dolent i moralment correcte i incorrecte mentre que la moralitat²² són les creences i pràctiques morals d'una cultura, comunitat o religió o un codi o sistema de regles, principis o valors morals. Per tant, a través de l'ètica i la moral es regulen els comportaments humans a partir d'allò que es consideri que està bé o malament. Com que es considera que l'ésser humà és capaç de fer una distinció entre el bé i el mal i prendre decisions i actuar conseqüentment, mentre que els animals no tenen la capacitat per a fer-ho, considerem que tenim obligacions i hem d'actuar segons unes normes que ens imposen a nosaltres mateixos, com és el fet de tenir respecte cap als animals o tenir-ne cura quan estan sota el nostre càrrec.

Precisament, doncs, quan tenim cura d'un animal i en som propietaris, es crea una responsabilitat de comprometre's per garantir-los el seu benestar i salut i atendre totes les seves necessitats, la qual cosa implica protegir-los, cuidar la seva alimentació, garantir-

¹⁹ Segons el Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació, les “zoonosis” es defineixen com qualsevol malaltia o infecció transmissible de manera natural entre els animals i les persones, directament o indirecta. <https://www.mapa.gob.es/es/ganaderia/temas/sanidad-animal-higiene-ganadera/sanidad-animal/zoonosis-resistencias-antimicrobianas/zoonosis.aspx>

²⁰ Vid. Nota 15

²¹ Singer, P. (2024). *Ethics*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/ethics-philosophy>

²² Singer, P. (2024). *Morality*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/morality>

ne les condicions higièniques, entre d'altres. Segons JOHNSON²³ tenim “la responsabilitat de satisfer la necessitat de la naturalesa d'una espècie en un entorn adequat, i de mantenir-se com a espècie en un tot coherent, integrat, funcional i continu amb un interès particular”. És en aquest punt en el qual podem plantejar-nos si a part d'aquestes obligacions quan estan en vida, els éssers humans tenim també la responsabilitat de garantir que tinguin una mort digna i sense patiment.

Un argument al qual se sol fer referència, a favor de l'eutanàsia, és la forma d'experimentar dolor o patiment dels animals. Per a considerar que els animals poden experimentar patiment, se sol fer referència a la idea que són éssers sintents o amb capacitat de “*sintència*”, és a dir, que tenen la capacitat de tenir sentiments.²⁴

És evident que els animals realitzen accions que poden indicar que senten dolor, com descriu AMARPAL²⁵:

La manifestació conductual més reconeguda del dolor en animals és la vocalització, especialment en animals petits. Es pot caracteritzar per plors, udols, lladrucs, grunyits, roncs o gemes. [...]. El fet de coixejar o arrossegar una extremitat ferida o una aparença d'encongir-se és especialment perceptible [...]. Els animals que experimentin un dolor agut poden mantenir-se completament immòbils i seran letàrgics i reticents a moure's per protegir la part ferida del moviment i més lesió. D'altra banda, alguns animals poden mostrar inquietud, estirar-se sovint, aixecar-se i tornar a estirar-se, picar de peus, rodolar, saltar, moure la cua i fins i tot mossegar-se al lloc de la lesió i l'automutilació. [...]

Això indica, doncs, que els animals experimenten dolor físic i, per tant, seria responsabilitat del propietari evitar el seu patiment prolongat i alleujar-los quan no puguin tenir una millora o recuperació i no fer-ho es podria considerar una falta a l'obligació com a propietaris, ja que és important tenir en compte que en diferents casos els veterinaris poden recomanar l'eutanàsia basant-se en la qualitat de vida de l'animal, considerant que si bé es pot prendre la decisió de dur a terme l'eutanàsia basant-se en la compassió, la

²³ Johnson, L. E. (1993). *A Morally Deep World: An Essay on Moral Significance and Environmental Ethics*. Cambridge University Press, p. 180. <https://books.google.je/books?id=R1byaqvqVKUC>

²⁴ La “*sintència*” a vegades pot entendre's com a sinònim de la idea de ser conscient o percebre a través dels sentits.

²⁵ Amarpal, P. (2001) Clinical assessment of pain in animals. *INTAS POLIVET*, 2, pp. 112-115. <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/pdf/10.5555/20053130938>

conveniència o consideracions econòmiques, també es pot fer tenint en compte només el que es consideri millor per a l'animal.

*La decisió de practicar l'eutanàsia a un animal es pot fer amb racionalitat basada en la compassió, la conveniència o consideracions econòmiques, o bé es pot aplicar el principi del millor interès que considera el que és millor per a l'animal independentment dels desitjos del propietari.*²⁶

No obstant això, una resposta en contra del raonament anterior és el fet que si bé la ciència veterinària, igual que la medicina, ha avançat molt al llarg dels anys i es poden oferir pronòstics respecte a l'estat de salut dels pacients, que es faci un diagnòstic no implica que necessàriament hagi de ser cert en tots casos, sempre hi pot haver altres possibilitats respecte al temps de vida que podria tenir un animal. Això pot significar que quan s'estigui prenent una decisió basant-se en un diagnòstic s'estaria privant als animals de la seva possibilitat natural de millora i s'estaria decidint sense poder saber quina seria l'evolució d'una malaltia o condició de forma segura.

En relació amb el fet mencionat, també es planteja el següent problema: si bé en situacions d'eutanàsia a éssers humans existeix un procediment mitjançant el qual es pot sol·licitar la prestació d'ajuda a morir quan existeix un patiment greu, crònic o impossibilitant o una malaltia greu o incurable, sempre s'ha de fer aquesta sol·licitud deixant constància del seu consentiment de fer-ho mitjançant el consentiment informat, d'acord amb la Llei Orgànica 3/2021, de 24 de març, de regulació de l'eutanàsia²⁷, que es defineix com a “la conformitat lliure, voluntària i conscient del pacient, manifestada en ple ús de les seves facultats després de rebre la informació adequada”. El problema és que aquest no pot ser el cas en els animals, ja que no poden expressar la seva voluntat i no es pot deduir o sobreentendre si l'animal voldria, o no, posar fi a la seva vida i, per tant, en tot moment acaba sent una decisió del propietari i del veterinari, i no de l'animal. Per tant, com defensa SHAND: “*La nostra justificació moral per poder posar fi a la vida dels animals*

²⁶ Pugliese M. i al. (2022) Risk Factors Regarding Dog Euthanasia and Causes of Death at a Veterinary Teaching Hospital in Italy: Preliminary Results. *Veterinary Sciences*, 9, p. 554. <https://doi.org/10.3390/vetsci9100554>

²⁷ Llei Orgànica 3/2021, de 24 de març, de regulació de l'eutanàsia, BOE, 72 (2021). <https://www.boe.es/eli/es/lo/2021/03/24/3/con>

*malalts es podria considerar debilitada precisament perquè no poden atorgar-hi el seu consentiment raonat, mentre que els humans poden consentir l'eutanàsia*²⁸.”

Tanmateix, si bé no es pot saber quina és la voluntat dels animals, com s’ha indicat anteriorment, sí que és possible observar no només els signes de dolor físic, sinó també d’estrès emocional a causa del patiment prolongat que experimenta l’animal i, per tant, prendre aquesta decisió pot suposar un alleujament d’aquesta situació. Evidentment, en casos com aquests, no només pateix l’animal, sinó també el propietari en veure que l’animal està patint i no pot alleujar-lo de cap manera que no sigui prendre aquesta decisió. És per això que l’eutanàsia ofereix la possibilitat que els propietaris puguin donar als seus animals una mort controlada i així també poder-se’n acomiadar, la qual cosa afavoreix que el procés sigui més compassiu i menys dolorós. Tot i això, precisament és un aspecte també criticat el fet que basant-se en un enfocament compassiu, es pugui fer un ús excessiu o indegut de intervencions d’aquest tipus. Per això, i d’acord a BUBECK²⁹: *sempre s’hauria de procurar fer un balanç de les consideracions emocionals i mèdiques.*

Són molts els aspectes a tenir en compte quan es vol prendre aquesta decisió i tot sembla indicar que aquesta controvèrsia continuarà existint sempre, ja que a qualsevol argument que s’ofereixi, n’hi pot haver un altre que el refuti i així successivament. Tot i això, hi ha aspectes sobre els quals s’ha d’estar d’acord i és en el fet que la regulació d’aquest procediment afavoreix al fet que es prenguin les decisions disposant d’una informació suficient i rebent un suport professional veterinari per fer-ho, la qual cosa beneficia el benestar animal. Així mateix, també s’eviten possibles negligències, establint protocols i detallant les responsabilitats que tindran els veterinaris i propietaris dels animals en fer-ho, vetllant sempre perquè tot es faci d’acord amb els estàndards ètics i legals corresponents.

²⁸ Shand J. (2008). *Putting Animals & Humans To Sleep*. Philosophy Now, p. 129. https://philosophynow.org/issues/129/Putting_Animals_and_Humans_To_Sleep

²⁹ Bubeck M. J. (2023). *Justifying Euthanasia: A Qualitative Study of Veterinarians’ Ethical Boundary Work of “Good” Killing*, Animals Journal, 13 (15). <https://doi.org/10.3390/ani13152515>

3. Context i evolució històrica autonòmica i estatal

3.1. Lleis estatals

3.1.1. Llei 8/2003, de 24 d'abril, de Sanitat Animal³⁰

Aquesta llei va sorgir en un context marcat per diferents aspectes que succeïen en l'àmbit nacional però també per influències europees, que mostraven la urgència de fer front a la necessitat de regulació respecte a la sanitat animal, pel seu impacte a l'economia, la salut pública i la conservació d'espècies d'animals al nostre país. Es procura mitjançant aquest desenvolupament evitar les malalties epizoòtiques, que poden provocar danys al medi natural, a més de diferents conseqüències econòmiques i sanitàries.

En l'àmbit nacional, les autonomies van assumir en aquells moments la competència en matèria de ramaderia, mentre que la competència de sanitat animal seguia en mans de l'Estat. Pel que fa a la Unió Europea, esdevenia rellevant el fet d'adaptar la normativa, així com la desaparició de fronteres en el comerç intracomunitari, que implicava més facilitat en la introducció de malalties infeccioses en els animals del país, a causa de la reducció de controls i exigències. Per això, es procura establir una regulació de la inspecció sanitària per poder actuar de forma eficaç en casos d'aparèixer focus de malalties.

A més, cada vegada esdevenia més important l'objectiu de disminuir despeses i fer més viables les explotacions, la qual cosa va donar lloc a la concentració de poblacions d'animals, afavorint les possibles malalties i la seva difusió. Per això, es pretén també oferir una resposta a aquest problema, garantint les condicions higièniques i sanitàries en el transport d'animals, així com en els certàmens ramaders o escorxadors.

Finalment, també esdevé cada vegada més rellevant la necessitat de respecte mediambiental, que s'ha de tenir en compte en la gestió de residus, procurant-ne el menor impacte per a la natura.

En aquesta llei s'observen, d'entrada, a l'article 3, les definicions respecte a la classificació dels diferents animals. S'estableix que els animals de producció són *els animals de reproducció, d'esquer o sacrifici, inclosos els animals de pel·leteria o*

³⁰ Llei 8/2003, de 24 d'abril, de sanitat animal, BOE, núm. 99 (2003).
<https://www.boe.es/eli/es/l/2003/04/24/8/con>

activitats cinegètiques i silvestres mantinguts, engreixats o criats, per a la producció d'aliments o productes d'origen animal o altre fi comercial o lucratiu.

En segon lloc, es defineixen els animals domèstics: *“aquells animals de companyia pertanyents a espècies que hom cria i posseeixi tradicionalment i habitualment, per tal de viure en domesticitat a la llar [...]”*.

També es defineixen els animals de companyia de la següent manera: *“animal domèstic o silvestre en captivitat mantingut per l'ésser humà, principalment a la llar, sempre que es pugui tenir en bones condicions de benestar que respectin les seves necessitats etològiques, pugui adaptar-se a la captivitat i que la seva tinença no tingui com a destinació el consum o l'aprofitament de les seves produccions o qualsevol ús industrial o qualsevol altre fi comercial o lucratiu [...]”*.

Pel que fa a l'eutanàsia, no apareix a la llei, mentre que sí que hi apareix el sacrifici. En primer lloc, s'hi fa referència, com s'ha vist, a la definició dels animals de producció anterior ja que també s'anomenen “animals de sacrifici”. A més, també apareix en la definició d'explotació d'animals com a *“instal·lacions, construccions o lloc en els quals s'hi tinguin, criïn o gestionin animals o s'exposin al públic, sense o amb fins lucratiu.”* S'estableix que entre aquests llocs s'hi ha d'entendre inclosos els escorxadors o altres llocs on es sacrifiquen els animals, tot i que no s'hi especifica quins animals, ni la forma de fer-ho.

També en la definició de certamen ramader, s'estableix que és: *“l'activitat autoritzada en què es reuneix el bestiar en instal·lacions adequades, amb destinació a la seva transacció comercial, sigui per a reproducció, engreix o sacrifici, o per a un altre aprofitament.”*

L'article 20³¹ d'aquesta llei estableix el sacrifici obligatori d'animals en casos de malalties contagioses, tant en situacions confirmades com en aquelles en les que hi hagi sospites, així com els que corrin el risc de ser afectats. S'estableix que el sacrifici s'ha de fer en

³¹ **Article 20.** *Tant en fase de sospita, com un cop s'hagi confirmat el diagnòstic de la malaltia, per l'autoritat competent de què es tracti, podrà establir-se el sacrifici obligatori dels animals sospitosos, malalts, que corrin el risc de ser afectats, o respecte dels que calgui com a resultat d'enquestes epidemiològiques, com a mesura per preservar de la malaltia i quan es tracti d'una malaltia d'alta difusió i de control difícil, o quan s'estimi necessari.* <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2003-8510&p=20230329&tn=1#a20>

escorxadors o instal·lacions autoritzades, excepte en casos en els quals es permeti el sacrifici *in situ* per raons sanitàries. En aquest precepte, no s'especifica la forma per a la realització d'aquest sacrificis, només s'estableix que caldrà dur-los a terme.

Per tant, en aquesta llei, el sacrifici s'entén com a sacrifici només aquell practicat als animals de producció, és a dir a aquells animals destinats al consum i s'hi exclouen, textualment: “*els gossos, gats i fures*” i també aquells animals que, encara que fossin considerats de producció, s'hagin inscrit com a animals de companyia.

S'entén que el motiu pel qual no es fa referència a l'eutanàsia en aquesta llei és el fet que el seu objectiu es relaciona més amb la protecció de la sanitat per evitar possibles malalties així com per regular correctament la pràctica ramadera i no amb la regulació de protecció dels animals domèstics. Per tant, el fet que no es faci menció a l'eutanàsia pot indicar, o bé que s'entenia reservada a animals domèstics o bé que al moment en què va sorgir aquesta llei el terme d'eutanàsia no es contemplava com possible de ser utilitzat per referir-se als animals.

3.1.1. Llei 32/2007, de 7 de novembre, per la cura dels animals, en la seva explotació, transport, experimentació i sacrifici³²

Aquesta llei sorgeix a causa del requeriment de la Unió Europea d'establir explícitament un sistema sancionador per casos d'incompliment de normatives de benestar animal. Es disposava aquesta obligació a l'article 55³³ del Reglament (CE) n. 882/2004 del Parlament Europeu i del Consell de 29 d'abril de 2004, sobre els controls oficials efectuats per garantir la verificació del compliment de la legislació en matèria de pinsos i aliments i la normativa sobre salut animal i benestar dels animals, i a l'article 25³⁴ del Reglament (CE) núm. 1/2005 del Consell, de 22 de desembre de 2004, relatiu a la

³² Llei 32/2007, de 7 de novembre, per a la cura dels animals, en la seva explotació, transport, experimentació i sacrifici, BOE, núm. 268. <https://www.boe.es/eli/es/l/2007/11/07/32/con>

³³ **Article 55.** *Els estats membres han d'establir les normes sobre les sancions aplicables a les infraccions de la legislació en matèria de pinsos i aliments i d'altres disposicions comunitàries sobre la protecció de la salut animal i el benestar dels animals i han de prendre totes les mesures necessàries per garantir la seva aplicació. Les sancions establertes han de ser eficaces, proporcionades i dissuasives.* <http://data.europa.eu/eli/reg/2004/882/oj>

³⁴ **Article 25.** *Els Estats membres han d'establir les normes relatives a les sancions aplicables en cas d'infracció de les disposicions d'aquest Reglament i han d'adoptar totes les mesures necessàries per garantir-ne l'aplicació. Les sancions previstes han de ser eficaces, proporcionades i dissuasives. Els estats membres han de notificar aquestes disposicions a la Comissió, així com les relatives a l'aplicació de l'article 26, com a molt tard el 5 de juliol de 2006, i li han de comunicar sense demora qualsevol modificació ulterior que els afecti.* <http://data.europa.eu/eli/reg/2005/1/oj>

protecció dels animals durant el transport i les operacions connexes i pel qual es modifiquen les Directives 64/432/CEE i 93/119/ CE i el Reglament (CE) núm. 1255/97. Es disposen altres obligacions a diferents directives de la Unió Europea, les quals quedaven concretades amb normes estatals de rang inferior a la llei, però tot i disposar de diferents Reials Decrets per a regular els diferents requeriments de la UE, esdevé necessari establir mitjançant Llei un conjunt de principis sobre la cura d'animals, així com les sancions en casos d'incompliment.

L'objectiu d'aquesta llei és la regulació de forma harmonitzada de les normes d'explotació, transport, experimentació i sacrifici per la cura dels animals de producció, així com les sancions per incompliment, que ja existien en les diferents normatives europees, però era necessari fer-ne la unificació a nivell nacional.

Quant a l'àmbit d'aplicació, la mateixa llei disposa que només serà d'aplicació a: *“animals vertebrats de producció i animals, projectes i procediments contemplats a la normativa de la Unió Europea o internacional en la matèria d'animals utilitzats amb fins d'experimentació o altres fins científics”*. Per tant, en aquesta llei, tenint en compte que s'hi exclouen els animals de companyia i animals de producció que s'hagin inscrit com a animals de companyia, resulta lògic pensar que no hi apareix el concepte d'eutanàsia, ja que el concepte adequat per als altres animals seria el de sacrifici.

Tot seguit, pel que fa a les definicions, de la mateixa forma que a la Llei 8/2003, es defineix de la mateixa forma els animals de producció³⁵. S'estableix la definició d'explotació següent: *“qualsevol instal·lació, construcció o lloc, inclosos escorxadors, centres de concentració, centres d'experimentació i altres establiments on es tinguin, criïn o manipulin animals de producció, o s'utilitzin per a experimentació o altres fins científics, així com els circs”*.

A continuació, és a l'article 6 on es regula el sacrifici o matança d'animals i s'hi estableix que les normes d'aquesta llei permetran evitar agitació, dolor i patiment innecessaris als animals. Es disposa que el sacrifici fora d'escorxadors es farà només en els casos

³⁵ **Article 3.2.** Els animals de producció, reproducció, esquer o sacrifici, inclosos els animals de pel·leteria o d'activitats cinegètiques, i els silvestres mantinguts, engreixats o criats, per a la producció d'aliments o productes d'origen animal, o per a qualsevol altre fi comercial o lucratiu. Queden exclosos els gossos, gats i fures. Els animals de producció només es consideren animals de companyia en cas que, perdent el seu fi productiu, el propietari decideixi inscriure'ls com a animals de companyia al Registre d'Animals de companyia. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2003-8510&p=20230329&tn=1#a3>

previstos per la normativa aplicable en cada cas i d'acord amb els requisits fixats per aquesta, llevat dels sacrificis d'animals realitzats per veterinaris amb fins diagnòstics.

Resulta d'interès que s'hagin inclòs en aquesta normativa els conceptes d'agitació, dolor i patiment innecessari, que donen suport a la idea esmentada anteriorment d'INFANTE, i és el fet que dins del concepte de sacrifici també es pot distingir si el sacrifici es fa amb l'objectiu de garantir que s'eviti causar patiment i dolor en els animals o bé l'únic que es pretén és obtenir-ne algun objectiu, ja sigui les parts per a la utilització o la seva mort en cas d'estar contagiats d'alguna malaltia. No obstant, també és destacable el fet que s'estableix al tercer apartat de l'article 6³⁶ que no s'exigirà el compliment de les obligacions establertes a la llei, quan es tracti d'un sacrifici segons els rituals d'una església, confessió o comunitat religiosa, sota els límits de la Llei Orgànica 7/1980, de 5 de juliol, de Llibertat Religiosa³⁷.

3.2. Lleis autonòmiques

3.2.1. Llei de 3/1998, de 4 de març, de Protecció dels Animals³⁸

Aquesta llei va sorgir com a resultat de l'interès per posar fi a una situació de manca de legislació global i actualitzada sobre la protecció dels animals i per tal de recollir els principis de respecte, defensa i protecció dels animals que ja existien en tractats i convenis internacionals. Sorgeix també per la influència dels diferents Convenis Europeus, com el Conveni de Washington³⁹, el Conveni de Berna⁴⁰ i el Conveni de Bonn⁴¹. S'estableix a la pròpia llei que, sent conscients de la necessitat de regulació de diferent temàtica i de forma

³⁶ **Article 6.** *Quan el sacrifici dels animals es realitzi segons els ritus propis d'esglésies, confessions o comunitats religioses inscrites al Registre d'Entitats Religioses, i les obligacions en matèria d'atordiment siguin incompatibles amb les prescripcions del ritu religiós respectiu, les autoritats competents no exigiran el compliment d'aquestes obligacions sempre que les pràctiques no sobrepassin els límits a què fa referència l'article 3 de la Llei Orgànica 7/1980, de 5 de juliol, de Llibertat Religiosa. En tot cas, el sacrifici conforme al ritu religiós de què es tracti s'ha de fer sota la supervisió i d'acord amb les instruccions del veterinari oficial.* <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-19321&p=20230329&tn=1#a6>

³⁷ Llei Orgànica 7/1980, de 5 de juliol, de Llibertat Religiosa, 177 (1980). <https://www.boe.es/eli/es/lo/1980/07/05/7/con>

³⁸ Llei de 3/1998, de 28 de desembre, de modificació de la Llei 3/1988, de 4 de març, de Protecció dels Animals, BOE, 25 §§4148-4149 (1998). <https://www.boe.es/eli/es-ct/l/1998/02/27/3>

³⁹ *Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenacades de Fauna i Flora Silvestre*, DOUE, L75, §§4-15 (2015). <http://data.europa.eu/eli/convention/2015/451/oj>

⁴⁰ *Convenció relativa a la Conservació de la Vida Silvestre i del Medi Natural a Europa*, DOUE, L38, §§3-32 (1982). <http://data.europa.eu/eli/convention/1982/72/oj>

⁴¹ *Convenció sobre la Conservació de les Espècies Migratòries*, DOUE, L210, §§11-22 (1982). <http://data.europa.eu/eli/convention/1982/461/oj>

més específica, es vol oferir amb aquesta llei un marc jurídic de protecció general per a animals de companyia i fauna salvatge.

D'entrada, a l'article 2 s'estableixen diferents prohibicions, entre les quals la següent: *“Maltractar o agredir físicament als animals o sotmetre'ls a qualsevol altra pràctica que els irrogui patiments o danys injustificats”*. És interessant veure l'ús del concepte de patiment o dany injustificat, tenint en compte l'antiguitat de la llei. A més, també es disposa a l'apartat 4 una referència al sacrifici d'animals, només en referència als animals sacrificats per al consum: *“El sacrifici d'animals criats per a la obtenció de productes útils per a l'home s'ha d'efectuar, en la mesura que sigui tècnicament possible, de manera instantània i indolora.”*

A l'article 6 s'hi definien com a **animals de companyia** *“els que es crien i es reproduïxen amb la finalitat de viure amb l'home [...]”. Queden exclosos d'aquesta denominació els animals salvatges, les espècies protegides i els animals que es crien per a la producció de carn, de pell o d'algun altre producte útil per a l'home.”*

En referència a aquesta definició anterior, a l'article 2.4, s'estableix que el sacrifici dels animals criats per a l'obtenció de productes útils per a l'home s'efectuarà, en la mesura que sigui tècnicament possible, de forma instantània i indolora.

El capítol II de la llei versa sobre l'abandonament d'animals de companyia i centres de recollida d'animals, i és precisament en aquest capítol, a l'article 11 s'estableix que un cop hagi passat el termini legal per recuperar els animals abandonats, els centres de recollida d'animals abandonats podran sacrificar-los o donar-los en adopció, prèviament esterilitzats i sota control veterinari. Per fer-ho, s'estableix que s'hauran d'utilitzar mètodes que minimitzin el sofriment i provoquin una pèrdua de consciència immediata.

Per tant, es pot observar com en aquesta llei, l'únic concepte que apareix és el de sacrifici, que s'empra indistintament per animals domèstics o de companyia i per a animals per al consum, sense que hi aparegui l'eutanàsia. A més, també és important mencionar que es permetia el sacrifici d'animals per motius altres a malalties o patiment, ja que es podia fer per motius d'espai, en els casos que no s'haguessin recuperat els animals abandonats o perduts.

Aquesta va ser la primera norma autonòmica de protecció dels animals i, tenint en compte l'any en què va ser redactada i va entrar en vigor, la idea que el concepte d'eutanàsia es pogués aplicar als animals i no només a les persones tot just es començava a plantejar molt inicialment i no va agafar més força fins que van transcórrer més anys. No obstant això, i com es veurà a continuació amb el Decret que es va fer posteriorment per a la regulació del sacrifici⁴² que establia aquesta llei, no es va tardar gaire a incloure aquest concepte en la normativa catalana, ja que només van transcórrer dos anys fins a la seva publicació i inclusió legislativa, demostrant que ja es començava a tenir en compte el plantejament sobre aquests aspectes, no només a un nivell ètic, sinó també legal.

3.2.2. Decret Legislatiu 254/2000, de 24 de juliol, pel qual s'estableixen els mètodes d'eutanàsia per als animals de companyia que s'han de sacrificar⁴³

L'anterior llei es desenvolupa mitjançant el Decret legislatiu 254/2000, de 24 de juliol, pel qual s'estableixen els mètodes d'eutanàsia per als animals de companyia que s'han de sacrificar. Amb aquest instrument es pretén regular el que estableix la Llei 3/1988 a l'article 11⁴⁴, que fa referència al sacrifici, mentre que el Decret s'hi refereix com a eutanàsia.

D'entrada, s'hi estableix una definició d'eutanàsia, que és la següent: *acte pel qual es provoca la mort d'una manera plàcida, sense dolor, temor ni ansietat*. A continuació, a l'article 3, s'estableixen els productes, vies i dosis que es podran utilitzar per a realitzar el sacrifici dels animals, de manera que s'eviti el seu patiment físic i psíquic, i sempre de forma posterior a la sedació profunda o anestèsia general. A més, també s'estableix que l'eutanàsia haurà de realitzar-se sempre per un veterinari, en una dependència amb condicions higienicosanitàries correctes i amb un ambient que no afavoreixi l'estrès dels

⁴² S'utilitza aquest concepte perquè, mentre que a la Llei 3/1998 s'establia que els animals de companyia serien *sacrificats*, al Decret posterior que es va fer per a la regulació dels mètodes per al sacrifici que s'establia en aquest precepte, ja s'hi feia referència com a "eutanàsia", tot i que s'utilitzen els dos conceptes al llarg del text.

⁴³ Decret 254/2000, de 24 de juliol, pel qual s'estableixen els mètodes d'eutanàsia per als animals de companyia que s'han de sacrificar, DOGC, 3197 (2000). <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=223411>

⁴⁴ **Article 11.** 1. Els centres de recollida d'animals abandonats, un cop transcorregut el termini legal per a recuperar-los, poden sacrificar-los o donar-los en adopció, esterilitzats prèviament. L'esterilització s'ha de fer sota control veterinari. 2. El sacrifici i l'esterilització d'aquests animals s'ha de fer sota control veterinari. <https://www.boe.es/eli/es-ct/l/1988/03/04/3>

animals. Ara bé, com a excepció, s'estableix que, en cas que hi hagi risc de danys a les persones, als béns o al medi, es podrà autoritzar el tret com a mètode de sacrifici.

Al llarg d'aquest Decret, l'ús dels dos termes es fa de forma indistinta, sense establir una diferència entre els dos i sense que el fet d'utilitzar-ne l'un o l'altre obeeixi a cap criteri. Com s'ha referenciat, si es té en compte que el Decret data de l'any 2000, es pot considerar que l'ús del terme "eutanàsia" és avançat, ja que legalment no apareix amb més força fins a èpoques més recents, però demostra que des dels inicis, a la legislació catalana, ja hi tenia presència i es considerava que el concepte era d'aplicació per als animals de companyia. A més, també és important el fet que ofereix una primera definició legal d'aquest concepte, que a la regulació nacional no podem trobar fins a la llei més actual, com es veurà més endavant.

3.2.3. Decret legislatiu 2/2008, de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de protecció dels animals⁴⁵

Mitjançant aquest Decret es deroguen la Llei 3/1988, de 4 de març de protecció dels animals, la Llei 22/2003, de 4 de juliol, de protecció dels animals, així com l'article 2.2 i les disposicions addicionals de la Llei 12/2006, de 27 de juliol de mesures en matèria de medi ambient, i es busca establir normes per a la protecció i el benestar dels animals que es trobin a Catalunya.

A les definicions d'aquesta llei, a l'article 3, es defineixen els animals domèstics, definició que coincideix parcialment amb la continguda a la llei anterior, però inclou també *"tenen aquesta consideració els animals que es crien per a la producció de carn, de pell o d'algun altre producte útil per a l'ésser humà"*. Pel que fa als animals de companyia, es defineixen com a *"animal domèstic que les persones mantenen generalment a la llar amb la finalitat d'obtenir-ne companyia"*.

En referència als conceptes que se cerquen, és a l'article 11 on s'estableix que el sacrifici d'animals ha de ser instantani, indolor i amb atordiment previ, seguint les regulacions tècniques establertes. En aquest article, s'estableix que està prohibit el sacrifici de gats, gossos i fures en instal·lacions d'animals de companyia i nuclis zoològics, llevat

⁴⁵ Decret legislatiu 2/2008, de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de protecció dels animals, DOGC, 5113, §§30724-30738 (2003). <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=492668>

d'excepcions humanitàries o sanitàries i en contemplació del que s'ha establert en via reglamentària. El precepte mencionat és l'únic al qual es fa referència al sacrifici, i no es menciona tampoc el concepte d'eutanàsia en cap dels altres articles. No obstant això, és important fixar-se, també, que aquest concepte només s'entén que es pot utilitzar per animals que no siguin animals domèstics i, per tant, deixa clara la distinció entre quins animals poden ser sacrificats i quins no.

4. Anàlisi de l'eutanàsia a la Llei 7/2023, de 28 de març, de protecció dels drets i el benestar dels animals⁴⁶

A Espanya, al llarg dels últims anys, ha augmentat l'interès per a la protecció dels animals, més particularment, els animals de l'entorn humà, ja es consideren éssers dotats de sensibilitat i, per tant, s'han de protegir els seus drets, com estableix l'article 13 del Tractat de Funcionament de la Unió Europea⁴⁷ i el Codi Civil espanyol⁴⁸. Amb aquest objectiu, les diferents comunitats autònomes i ajuntaments van desenvolupar normativa per avançar en la protecció dels drets dels animals i per evitar-ne el maltractament. Aquesta llei sorgeix, doncs, a causa d'aquesta diversitat de normes, que estableixen diferents nivells de protecció, per tal d'establir una normativa uniforme a l'Estat espanyol.

No obstant això, s'estableix que l'objectiu d'aquesta llei no és garantir el benestar dels animals avaluant les condicions que se'ls ofereixen, sinó regular el reconeixement i la protecció de la dignitat dels animals. D'una banda, procura regular els nostres comportaments cap als animals com a éssers vius dins del nostre entorn de convivència, i no només com a un element que formi part de la nostra activitat econòmica. D'altra banda, també busca recollir els diferents conceptes i termes que es poden trobar a les diferents lleis, per garantir una harmonització de les seves definicions.

⁴⁶ Llei 7/2023, de 28 de març, de protecció dels drets i el benestar dels animals, BOE, 75 §§45618-45671 (2023). <https://www.boe.es/eli/es/l/2023/03/28/7/con>

⁴⁷ **Article 13.** *En formular i aplicar les polítiques de la Unió en matèria d'agricultura, pesca, transport, mercat interior, recerca i desenvolupament tecnològic i espai, la Unió i els estats membres han de tenir plenament en compte les exigències en matèria de benestar dels animals com a éssers sensibles, tot respectant les disposicions legislatives o administratives i els costums dels estats membres, particularment pel que fa a ritus religiosos, tradicions culturals i patrimoni regional.* <https://www.boe.es/doue/2010/083/Z00047-00199.pdf>

⁴⁸ **Article 333 bis. 1.** *Els animals son éssers vius dotats de sensibilitat. Només els serà aplicable el règim jurídic dels béns i de les coses en la mesura que sigui compatible amb la seva naturalesa o amb les disposicions destinades a la seva protecció.* [https://www.boe.es/eli/es/rd/1889/07/24/\(1\)/con](https://www.boe.es/eli/es/rd/1889/07/24/(1)/con)

La llei va ser publicada el 29 de març de 2023 i va entrar en vigor el 29 de setembre de 2023 i té per objecte establir un règim jurídic bàsic a tot el territori espanyol per a la protecció, garantia dels drets i benestar dels animals de companyia i silvestres en captivitat. Segons la llei, en parlar de drets s'ha d'entendre el seu dret a: “*bon tracte, respecte i protecció, inherents i derivats de la seva naturalesa d'éssers sintents, i amb les obligacions que l'ordenament jurídic imposa a les persones, en particular les que mantenen contacte o relació amb ells.*”

Tenint això en compte, s'aclareix que l'àmbit d'aplicació d'aquesta llei exclou els següents animals:

- a) *Els animals utilitzats als espectacles taurins previstos als articles 2⁴⁹ i 10⁵⁰ de la Llei 10/1991, de 4 d'abril, sobre potestats administratives en matèria d'espectacles taurins.*⁵¹
- b) *Els animals de producció*⁵², tal com es defineixen a la Llei 32/2007, de 7 de novembre, per a la cura dels animals, en la seva explotació, transport, experimentació i sacrifici⁵³ [...]
- c) *Els animals criats, mantinguts i utilitzats d'acord amb el Reial decret 53/2013, d'1 de febrer, pel qual s'estableixen les normes bàsiques aplicables per a la*

⁴⁹ Article 2. **Classes d'espectacles taurins.** Als efectes d'aquesta Llei, els espectacles taurins es classifiquen en corregudes de toros o toros novells, celebrades en places de toros permanents o habilitades temporalment per a això, i en celebracions taurines realitzades en aquestes places o en llocs de trànsit públic. <https://www.boe.es/eli/es/l/1991/04/04/10>

⁵⁰ Article 10. **Altres corregudes i festes taurines.** S'han de determinar per reglament les condicions en què s'han de celebrar el toreig de rellons, els festivals taurins amb fins benèfics, els correbous, el toreig còmic i altres espectacles taurins. <https://www.boe.es/eli/es/l/1991/04/04/10>

⁵¹ L'exclusió dels animals taurins de l'àmbit d'aplicació d'aquesta llei es deu a la tradició espanyola de practicar la tauromàquia, entesa com a part de la cultura espanyola i com a part del patrimoni històric i cultural, com regula la Llei 18/2013, de 12 de novembre per la regulació de la Tauromàquia com a patrimoni cultural. Com s'ha referenciat a la Llei 7/2023, la tauromàquia es troba regulada mitjançant la Llei 10/1991, de 4 d'abril, sobre potestats administratives en matèria d'espectacles taurins i el Reial Decret 145/1996, de 2 de febrer, pel qual es modifica i es dona redacció al Reglament d'Espectacles Taurins. Tenint en compte, doncs, l'existència de diverses lleis que protegeixen i creen un marc legal per a la pràctica de la tauromàquia, la inclusió d'aquests animals a la present llei hauria suposat una contradicció amb les lleis mencionades o bé hauria implicat la necessitat de modificar-les o derogar-les. En relació també amb aquest aspecte, s'ha de tenir en compte que, a la societat espanyola, mentre que hi ha una part a favor de mantenir-la, ja que la veuen com un art i una tradició que s'ha de respectar, també hi ha una gran part que seria més partidària de prohibir-la, perquè consideren que es una pràctica d'abús dels animals.

⁵² **Animals de producció:** els animals de producció, reproducció, d'esquer o sacrifici, inclosos els animals de pel·leteria o activitats cinegètiques i silvestres mantinguts, engreixats o criats, per a la producció d'aliments o productes d'origen animal o altre fi comercial o lucratiu. <https://www.boe.es/eli/es/l/2007/11/07/32>

⁵³ Vid. Nota 32.

protecció dels animals utilitzats en experimentació i altres fins científics, incloent-hi la docència⁵⁴, i els animals utilitzats en investigació clínica veterinària [...]

- d) Els animals silvestres, que es regeixen pel que estableix la Llei 42/2007, de 13 de desembre, de patrimoni natural i biodiversitat⁵⁵ [...]*
- e) Els animals utilitzats en activitats específiques (les esportives reconegudes pel Consell Superior d'Esports, les aus de falconeria⁵⁶, els gossos pastors i de guarda del bestiar) així com els utilitzats en activitats professionals (dedicats a una activitat o comesa concreta realitzada conjuntament amb el seu responsable en un entorn professional o laboral, com els gossos de rescat, animals de companyia utilitzats en intervencions assistides o els animals de les Forces i Cossos de Seguretat o de les Forces Armades). Igualment quedaran exclosos els gossos de caça i animals auxiliars de caça⁵⁷. Tots ells es regulen i queden protegits per la normativa vigent europea, estatal i autonòmica corresponent, i que els sigui aplicable al marge d'aquesta llei.*

Tots aquests animals queden exclosos d'aquesta llei i els serà d'aplicació la normativa vigent que els correspongui en cada cas, com s'ha pogut veure, al marge d'aquesta llei.

Pel que fa a les definicions, els animals de companyia es defineixen de la següent manera: *animal domèstic o silvestre en captivitat, mantingut per l'ésser humà, principalment a la llar, sempre que es pugui tenir en bones condicions de benestar que respectin les seves necessitats etològiques, pugui adaptar-se a la captivitat i que la seva tinença no tingui com a destinació el consum o l'aprofitament de les seves produccions o qualsevol ús*

⁵⁴ Reial Decret 53/2013, d'1 de febrer, pel qual s'estableixen les normes bàsiques per a la protecció dels animals utilitzats en experimentació i altres fins científics, incloent la docència, BOE, 34 (2013). <https://www.boe.es/eli/es/rd/2013/02/01/53/con>

⁵⁵ Llei 42/2007, de 13 de desembre, del Patrimoni Natural i de la Biodiversitat, BOE, 299 (2007). <https://www.boe.es/eli/es/l/2007/12/13/42/con>

⁵⁶ A les aus de falconeria els és d'aplicació el Decret 994/1976, de 2 d'abril, pel qual es reglamenta la captura d'aus rapinyaires per al seu ús en la modalitat de caça anomenada falconeria, BOE, 109, §§8761-8762 (1976). <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1976-9204>

⁵⁷ Els gossos de caça queden exclosos de la Llei 7/2023, que es troben sota la Llei 1/1970, de 4 d'abril, de caça i sota el Decret 506/1971, de 25 de març, pel qual s'aprova el Reglament per a la execució de la Llei de Caça de 4 d'abril de 1970. Així doncs, els caçadors que siguin propietaris de gossos i els utilitzin per a la caça, no hauran de complir amb les exigències ni respectar les prohibicions que estableix la llei per als altres propietaris de gossos. Resulta conseqüent pensar que els gossos de caça no puguin tenir la mateixa regulació que els altres gossos tenint en compte l'activitat per la qual se'ls utilitza. Això no obstant, el fet que segueixin estan emparats per una llei i un reglament que tenen més de 50 anys d'antiguitat no encaixa amb l'evolució que s'ha fet al llarg dels anys per garantir el respecte als drets dels animals. El fet d'haver-los exclòs d'aquesta llei sembla, aparentment, una forma d'evadir possibles polèmiques amb les diferents associacions de caçadors del nostre país, així com una forma d'evitar fer referència a la necessitat d'una nova regulació respecte als gossos de caça, adaptada a la societat del moment.

industrial o qualsevol altre fi comercial o lucratiu i que, en el cas dels animals silvestres, la seva espècie estigui inclosa al llistat positiu d'animals de companyia [...]. A més, a l'article 34 es fa un llistat dels animals que poden ser objecte de tinença com a animal de companyia:

- a) Gossos, gats i fures*
- b) Aquells pertanyents a espècies que tinguin consideració d'animals domèstics, tal i com es defineixen a la Llei 8/2003, de 24 d'abril, de Sanitat Animal.⁵⁸ [...]*
- c) Animals pertanyents a espècies silvestres contingudes al llistat positiu d'animals de companyia.*
- d) Aquells animals de producció que, pertanyent a espècies no silvestres i que, tal i com contempla l'apartat a) de l'article 3, perdent la seva finalitat productiva s'inscriuin com a animals de companyia per decisió del seu titular.*
- e) Les aus de falconeria i els animals d'aquariofilia no inclosos al catàleg d'espècies exòtiques invasores ni d'espècies silvestres protegides, tant en l'àmbit estatal com l'autonòmic, o espècies silvestres de fauna no presents de forma natural a Espanya protegides pel dret de la Unió Europea i/o els tractats internacionals ratificats per Espanya.*

A continuació, per a la definició dels animals domèstics es fa remissió a la definició continguda a la Llei 8/2003, de 24 d'abril⁵⁹. Pel que fa als animals de producció, com ja s'ha referit anteriorment, no es defineixen perquè queden exclosos de l'àmbit d'aplicació d'aquesta llei, exceptuant aquells casos en els quals hagin perdut la seva finalitat productiva.

Pel que fa als animals silvestres, es defineixen de la següent manera: *tot aquell que forma part del conjunt d'espècies, subespècies i poblacions de fauna el gen/fenotip de les quals no s'ha vist afectat per la selecció humana, independentment del seu origen, natural o introduït, incloent exemplars d'espècies autòctones i al·lòctones, ja es trobin en captivitat o lliures al medi natural. No es consideraran animals silvestres els animals domèstics de companyia, fins i tot en el cas que hagin tornat a un estat assilvestrat.* Per tant, si un

⁵⁸ Vid. Nota 30.

⁵⁹ **Animals domèstics:** Aquells animals de companyia pertanyents a espècies que criï i posseeixi tradicionalment i habitualment l'home, per tal de viure en domesticitat a la llar, així com els d'acompanyament, conducció i ajuda de persones cegues o amb deficiència visual greu o severa. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2003-8510&p=20230329&tn=1#a3>

animal silvestre ha vist el seu gen o fenotip alterat per la selecció humana i s'ha mantingut en captivitat, s'estableix que es considerarà un animal de companyia, en cas que s'inclogui al llistat. Com s'ha vist anteriorment, l'article 34 c), estableix que existirà un llistat d'espècies silvestres contingudes en el llistat d'animals de companyia, però aquest llistat resta pendent de realitzar-se per part del Govern a través d'un reglament.

Respecte l'aspecte central de la recerca, a l'article 3, hi apareix la primera definició legal d'abast nacional de què és l'eutanàsia i es defineix de la forma següent:

Mort provocada a un animal per mitjà de valoració i intervenció veterinària i mètodes clínics no cruels i indolors, amb l'objectiu d'evitar-li un patiment inútil que és conseqüència d'un patiment seriós i continuat sense possibilitat de cura, certificat per veterinaris.

A l'article 25⁶⁰ de la llei s'hi estableix la prohibició de diverses conductes o actuacions respecte als animals de companyia i silvestres en captivitat, mentre que a l'article 27 s'hi estableixen les prohibicions específiques respecte dels animals de companyia. És en el primer apartat on es fa referència a la prohibició de l'eutanàsia: “*queda prohibit el sacrifici, excepte per motius de seguretat de les persones o animals o d'existència de risc per a la salut pública degudament justificat per l'autoritat competent.*”

A continuació, s'estableix una precisió:

Es prohibeix expressament el sacrifici als centres de protecció animal, siguin públics o privats, clíniques veterinàries i nuclis zoològics en general per qüestions econòmiques, de sobrepoblació, de manca de places, d'impossibilitat de trobar adoptants en un termini determinat, abandonament del responsable legal, vellesa, malaltia o lesió amb possibilitat de tractament, sigui pal·liatiu o curatiu, problemes de comportament que puguin ser reconduïts o qualsevol altra causa assimilable a les anteriorment citades.

⁶⁰ **Article 25.** a) Maltractar-los o agredir-los físicament, així com sotmetre'ls a tractes negligents o qualsevol pràctica que els pugui produir patiments, danys físics o psicològics o ocasionar la seva mort, [...] <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2023-7936&p=20230329&tn=1#a2-7>

Amb aquesta prohibició, s'estableix el que es coneix com a “sacrifici 0”, que segons l'Equip de la Direcció General de Drets dels Animals (DGDA)⁶¹, s'ha d'entendre de la següent manera:

La llei prohibeix el sacrifici d'animals de companyia en els centres de protecció animal per motiu de falta d'espai o raons econòmiques. Sí que es permet l'eutanàsia dels animals de companyia, realitzada per un veterinari i sota el seu criteri en els casos en els quals el benestar de l'animal estigui compromès.

A més, s'aclareix les situacions en les quals es permet l'eutanàsia, de la següent forma, al tercer i últim paràgraf de l'article 27.2 a):

L'eutanàsia només estarà justificada sota criteri i control veterinari per tal d'evitar el patiment per causes no recuperables que comprometin seriosament la qualitat de vida de l'animal i que com a tal han de ser acreditades i certificades per professional veterinari col·legiat. El procediment d'eutanàsia el realitzarà personal veterinari col·legiat o pertanyent a alguna administració pública amb mètodes que garanteixin la condició humanitària, admès per les disposicions legals aplicables.

D'aquest paràgraf, se'n desprenen els següents elements, respecte a l'eutanàsia. En primer lloc, només estarà justificada sota criteri i control veterinari; en segon lloc, es pretén evitar el patiment per causes no recuperables que comprometin la qualitat de vida de l'animal; en tercer lloc, l'aspecte anterior ha de ser acreditat i certificat per professional veterinari col·legiat; en quart lloc, el procediment s'haurà de dur a terme per personal veterinari col·legiat o pertanyent a alguna administració pública; finalment, s'hauran d'emprar mètodes que garanteixin la condició humanitària de l'actuació duta a terme.

Respecte al primer i al segon aspecte, la Organització Col·legial Veterinària (OCV, en endavant) mostra preocupació pel fet que s'hagi prohibit l'eutanàsia per motius econòmics o d'espai, sense oferir una forma de gestionar aquestes situacions⁶². Això pot causar situacions en les quals no es pugui tractar algun animal perquè, tot i que tingui una

⁶¹ Direcció General de Drets dels Animals (2024) *Llei 7/2023, de 28 de març, de protecció dels drets i el benestar dels animals*, p. 1. <https://www.mdsocialesa2030.gob.es/derechos-animales/normativa/preguntas-respuestas-frecuentes-ley-proteccion-derechos-y-bienestar-animales.pdf>

⁶² Organització Col·legial Veterinària (2023), *La Dirección General de Derechos de los Animales precisa cómo debe proceder el veterinario en casos de eutanasia a propuesta de la OCV*. <https://www.colvet.es/es/1-Noticias/19097-La-Direccion-General-de-Derechos-de-los-Animales-precisa-como-debe-proceder-el-veterinario-en-casos-de-eutanasia-a-propuesta-de-la-OCV.htm>

malaltia recuperable, els seus propietaris no poden fer-se càrrec de les despeses, però tampoc se li pot practicar l'eutanàsia, perquè està prohibit per la present llei. Per tant, s'estaria deixant a un animal en una situació en la qual perdria tota la qualitat de vida patint una malaltia que s'hauria pogut tractar. Davant d'aquesta situació que no deixa clara quina seria la forma a procedir en aquests casos, proposen una solució: no s'hauria de sacrificar l'animal, se li hauria de donar cures pal·liatives i declarar-lo en situació de desemparament tal que els ajuntaments se'n facin càrrec.

Així doncs, consideren que s'haurien de contemplar dues possibilitats per les quals s'hagi de recórrer a l'eutanàsia⁶³. En primer lloc, seria la situació següent:

L'animal pateix una malaltia amb absència de tractament que possibiliti la seva supervivència amb una qualitat de vida adequada i en contra de la dignitat necessària en la nostra convivència amb els éssers sintents.

I, en segon lloc, consideren que s'hauria de plantejar aquells supòsits en els quals sí que hi ha possibilitat de tractament des d'un punt de vista sanitari però no econòmic per part dels propietaris. Per tant, es faria constar la següent causa:

L'animal presenta una patologia que compromet greument la seva qualitat de vida, en absència de disponibilitat dels mitjans necessaris (com ara els econòmics, la naturalesa no manejable de l'animal, la incapacitat física del titular per atendre les necessitats de l'animal, distàncies geogràfiques incompatibles amb tractaments crònics, etc.) per controlar-lo per part del seu titular, abocant l'animal a un patiment prolongat incompatible amb la dignitat que s'ha de procurar en la nostra convivència amb qualsevol ésser sintent.

En resposta a aquestes observacions, la Direcció General dels Drets dels Animals del Ministeri de Drets socials i Agenda 2023 va fer una nota informativa⁶⁴, per aclarir-ne alguns aspectes. Pel que fa a la situació en la qual hi pugui haver casos d'impossibilitat d'assumir el tractament per no disposar els mitjans necessaris, ho aclareixen de la següent

⁶³ Vid. Nota 52.

⁶⁴ Ministerio de Derechos Sociales y Agenda (2023), *Nota informativa de la Dirección General de Derechos de los Animales del Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2023 sobre la entrada en vigor de la Ley 7/2023, de 28 de marzo, de Protección de los Derechos y Bienestar de los Animales*. <https://www.mdsocialesa2030.gob.es/derechos-animales/docs/Nota-informativa-entrada-en-vigor-Ley-7-2023.pdf>

manera: *“Una causa no recuperable pot estar originada [...] tant en que no existeixi tractament per a la malaltia, com en que el client no pugui realitzar el tractament o assumir els honoraris del veterinari.”*⁶⁵

D'altra banda, el tercer aspecte mencionat va ser tema del debat *“La llei del Benestar Animal i les assegurances per gossos a Espanya”* organitzat per Animal's Health, amb participació de Sergio García, director general de *Drets dels Animals del Ministeri de Drets Socials i Agenda 2030*; Manuel Lázaro, vocal de la *Junta de Govern del Col·legi de Veterinaris de Madrid*; Íñigo Geijo, veterinari i representant de *Healthvet*; i Mercedes Teruelo, responsable del programa de mascotes de *MAPFRE Espanya*. Es mostra preocupació respecte a la forma de certificar la necessitat d'eutanàsia com es menciona a la llei. L'OCV proposa que, ja que actualment no hi ha un organisme administratiu designat com a responsable d'aquest certificat, el certificat hauria de quedar provisionalment a les mans del veterinari que la practiqués, amb la firma del titular de l'animal i renunciant al possible tractament, si és que n'hi hagués, per tal que s'apliqui l'eutanàsia.

A la nota informativa, la DGDA⁶⁶ considera el següent: *“Hauria, de quedar en mans del veterinari intervinent, dins de l'historial dels seus pacients, a partir del 29 de setembre, amb la firma del titular de l'animal de companyia, unit al consentiment informat del titular, renunciant al tractament per a la seva aplicació.”*

També hi ha un altre aspecte important i és el fet que s'ha mencionat la possibilitat dels ajuntaments de fer-se càrrec d'animals en situació de desemparament i l'existència de diferents tasques a la nova llei que s'atribueixen als ajuntaments, com és el cas de la recollida i l'atenció d'animals extraviats o la gestió de les colònies felines, però, tot i això, no s'ha dedicat cap pressupost per tal que els ajuntaments assoleixin aquestes noves responsabilitats. A més, s'ha de tenir en compte també que, tot i que es pogués destinar una part de pressupost a que l'ajuntament pogués assumir diferents obligacions, resulta difícil imaginar-se una situació en la qual fos viable que s'haguessin de fer càrrec de tots

⁶⁵ Ministerio de Derechos Sociales y Agenda (2023), *Respuesta a la propuesta de contenido en los certificados de eutanasia de animales de compañía presentada por la Organización colegial veterinaria...* https://mcusercontent.com/c131463000c5688473b8b34ba/files/d56ec86f-4c4c-bd5b-bc1b-6de6607838f8/report_RESPUESTA_OCV_EUTANASIA.pdf

⁶⁶ Vid. Nota 64

els animals que es trobessin en una situació en la qual se'ls pogués oferir algun tractament però superés les capacitats econòmiques dels propietaris.

Tots aquests dubtes o preocupacions són resultat de la falta d'una àmplia regulació reglamentària després que hagi transcorregut un any des que es va publicar la llei al BOE, que va ser el dia 30 de març de 2023, i més de 6 mesos des que la llei va entrar en vigor el 29 de setembre de 2023. A la nota informativa de la DGDA⁶⁷, s'estableix que, en referència a alguns aspectes, com és el cas de l'assegurança de responsabilitat civil per tinença de gossos, que estableix l'article 30.3⁶⁸ de la Llei 7/2023, mentre que no hi hagi desenvolupament reglamentari, no serien aplicables i s'hauria d'atendre a allò que disposin les normatives autonòmiques i locals, com fins ara. Succeeix el mateix amb altres obligacions, com la realització del curs de tinença responsable, que estableix l'article 30.1⁶⁹ o la identificació dels animals inclosos al llistat positiu, com s'ha referit anteriorment. Així doncs, resulta molt necessari el desenvolupament d'aquesta llei mitjançant reglaments per poder fer efectiva l'aplicació de totes les regulacions establertes respecte als diferents aspectes, així com respecte a l'eutanàsia dels animals.

Així doncs, es pot considerar que aquesta llei suposa un important progrés en la incorporació de l'eutanàsia a una llei d'àmbit nacional i implica la incorporació de la regulació d'aquest concepte així com algunes poques precisions al seu respecte. Tanmateix, solament es pot veure com a un inici que doni lloc a tota la regulació i a tots els aclariments que han de produir-se a partir d'aquesta llei, ja que de forma contrària, no pot ser realment aplicable i, a més, deixa lloc a possibles situacions en les quals no sigui clara la forma d'actuar. A més del desenvolupament legislatiu pertinent, també seria necessari proporcionar informació de les formes d'actuar en les diferents situacions, tant per als veterinaris com per a propietaris.

⁶⁷ Vid. Nota 64

⁶⁸ **Article 30.3.** *En el cas de la tinença de gossos i durant tota la vida de l'animal, la persona titular haurà de contractar i mantenir en vigor una assegurança de responsabilitat civil per danys a tercers, que inclogui en la seva cobertura a les persones responsables de l'animal, per un import de quantia suficient per a sufragar les possibles despeses derivades, que s'establirà reglamentàriament.*
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2023-7936&p=20230329&tn=1#a3-2>

⁶⁹ **Article 30.1.** *Les persones que optin a ser titulars de gossos hauran d'acreditar la realització d'un curs de formació per a la tinença de gossos que tindrà una validesa indefinida.*
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2023-7936&p=20230329&tn=1#a3-2>

5. Casos reals i jurisprudència

Actualment, resulta una tasca difícil trobar jurisprudència al nostre país respecte a l'eutanàsia practicada en animals, sota la vigència de qualsevol de les lleis mencionades. A més, com es veurà a continuació, és comú que les sentències existents utilitzin els conceptes de sacrifici i eutanàsia sense que hi hagi una línia clara de quin concepte seria el correcte d'utilitzar, a conseqüència de l'existència del mateix problema a les lleis, que no deixaven clar quina era la diferència entre els dos conceptes. Al llarg de la següent exposició de jurisprudència, s'utilitzaran els conceptes emprats pels tribunals a l'hora de fer els pronunciaments, tot i que no corresponguin amb els que es considerarien d'aplicació en l'actualitat.

Les sentències següents no es van pronunciar dins l'àmbit d'aplicació de la Llei 7/2023, ja que amb el poc transcurs que ha tingut aquesta llei, no ha donat lloc a què s'hagin pronunciat sentències. Tot i això, s'ha considerat d'utilitat ampliar la recerca en aquest apartat i examinar diferents sentències pronunciades sota l'àmbit d'aplicació d'altres lleis amb elements semblants amb l'analitzada per tal de veure quins són els criteris seguits pels tribunals a l'hora de pronunciar-se.

Així doncs, d'entrada, és rellevant fer menció a la següent SAP de Màlaga 380/2017⁷⁰. Durant el moment en el qual es va pronunciar aquesta sentència i, tenint en compte, doncs, que fins l'arribada de la nova llei no hi havia una llei nacional aplicable a tot el país, era d'aplicació la Llei 11/2003, de 24 de novembre, de protecció dels animals de la Comunitat Autònoma d'Andalusia⁷¹. A l'article 9 d'aquesta llei es preveu el següent:

El sacrifici dels animals de companyia s'efectuarà sota el control d'un veterinari en un consultori, clínica o hospital veterinari o en el domicili del posseïdor, de forma indolora i prèvia anestèsia o atordiment, excepte en els casos de força major.

En aquesta situació, es debaten les actuacions dels acusats i dels seus socis, que formaven part d'una associació sense ànim de lucre per a la protecció i defensa dels animals, anomenada "Parc Animal". Els objectius de l'associació, segons els seus estatuts, incloïen

⁷⁰ Sentència de l'Audiència Nacional de Màlaga 380/2017 (Sala Penal, Secció 2), de 29 de setembre de 2017. <https://vlex.es/vid/700548849>

⁷¹ Llei 11/2003, de 24 de novembre, de protecció dels animals de la Comunitat Autònoma d'Andalusia, BOE, 303, §§45194-45203 (2003). <https://www.boe.es/eli/es-an/l/2003/11/24/11>

promoure la cura i respecte pels animals, proporcionar atenció mèdica als animals abandonats i col·laborar amb les autoritats locals per trobar-los una llar adequada. Amb aquesta finalitat, l'associació tenia un contracte amb l'Ajuntament per gestionar el servei públic de recollida, transport i alberg d'animals abandonats al municipi.

Des de principis del 2008 fins a finals del 2010, els acusats van dur a terme sacrificis d'animals domèstics, incloent-hi gossos i gats. Aquests sacrificis es feien a animals adults sans de diverses races, així com manades de cadells i femelles, sense que hi hagués supervisió veterinària, ja que cap d'ells tenia titulació veterinària.

El tribunal considera que els acusats eren plenament conscients del patiment infligit als animals, ja que una de les acusades els subministrava una dosi inferior a la necessària per garantir una mort indolora i a més ho feien per una via intramuscular incorrecta, mentre que l'altre els sostenia i els immobilitzava amb força. Això produïa una mort lenta, dolorosa i amb agonia prolongada, causant als animals l'asfixia i l'experimentació de dolor, que mostraven amb crits, convulsions i altres signes per expressar-ho.

L'acusada adquiria els productes per a l'eutanàsia i presentava llistats d'animals i factures d'incineració utilitzant noms i números de col·legiats de veterinaris que havien col·laborat amb l'associació, però que no tenien coneixement de les pràctiques que duïen a terme. A més, les morts causades no responien a cap criteri dels necessaris per practicar l'eutanàsia, es feien de forma indiscriminada i amb finalitat lucrativa. El que pretenien era tenir més espai per poder acollir altres animals, cobrant-ne una aportació dinerària per cadascun.

La Sala confirma els pronunciaments del Jutjat Penal de condemnar als acusats pel delictes de l'article 337⁷² del Codi Penal, de maltractament d'animal domèstic⁷³, des de la reforma del 2015, a més de condemnar a l'acusada per falsedat en documents oficials i per intrusisme professional.

⁷² **Article 337.** *Serà castigat amb la pena de tres mesos i un dia a un any de presó i inhabilitació especial d'un any i un dia a tres anys per a l'exercici de professió, ofici o comerç que tingui relació amb els animals i per a la tinença d'animals, el que per qualsevol mitjà o procediment maltracti injustificadament, causant-li lesions que menyscabin greument la seva salut o sotmetent-lo a explotació sexual, a a) un animal domèstic o amansat, b) un animal dels que habitualment estan domesticats, c) un animal que temporalment o permanentment viu sota control humà, o d) qualsevol animal que no visqui en estat salvatge.* <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444&p=20230428&tn=1#a337>

⁷³ L'article 337 CP no està en vigor després de la reforma feta mitjançant la Llei Orgànica 3/2023, de 28 de març.

Aquesta sentència és de gran rellevància perquè es dicta tenint en compte el patiment produït als diferents animals que van rebre l'eutanàsia. S'analitzen els diferents elements que indiquen que els animals van haver de suportar un patiment que es considera innecessari i es descriu que la mort d'aquests animals va ser de forma dolorosa i mostrant signes d'haver patit. En aquesta sentència es demostra una situació en la qual s'ha fet una anàlisi i s'ha observat no només el patiment, que és d'àmbit veterinari, sinó també el fet que fos innecessari, mitjançant consideracions jurídiques, que és el que es correspon amb la idea mencionada anteriorment, de patiment innecessari⁷⁴.

A més, també destaca un altre aspecte i és que en aquesta sentència es pot apreciar l'ús del terme sacrifici per referir-se a l'acte de posar fi a la vida d'un animal domèstic, mentre que, com s'ha establert amb la Llei 7/2023, el terme a utilitzar per fer referència als animals domèstics és el d'eutanàsia, perquè es pretén establir la prohibició del sacrifici per a aquest tipus d'animals.

Tot seguit, és pertinent esmentar la SAP 241/2018 de Cadis⁷⁵. Tenint en compte que és de la mateixa comunitat autònoma que la sentència anterior i que entre l'una i l'altra ha transcorregut un any i no hi havia hagut modificacions a la Llei 11/2003, seguiria essent d'aplicació l'article 9⁷⁶.

L'associació per a la protecció dels animals “*El refugio S.L.*” recollia animals per a tenir-ne cura o curar-los, amb la possibilitat d'entrega a particulars i, en cas de no trobar una persona que els volgués adoptar en un termini determinat, procedien amb l'eutanàsia dels animals.

Per dur a terme les eutanàsies utilitzaven un medicament anomenat “*mioflex*” destinat a l'ús humà, que serveix com a relaxant per a cirurgies i, en dosis més altes, pot provocar la mort dels pacients, causant-los asfíxia o afogament mentre la persona (o animal) n'és conscient. Aquesta pràctica es duia a terme amb l'objectiu d'abaratir les despeses de l'associació, ja que el preu d'aquest medicament és inferior al recomanat, i per la seva

⁷⁴ Vid. Nota 4.

⁷⁵ Sentència de l'Audiència Provincial de Cadis 241/2018 (Sala Penal, Secció 4), de 29 de juny de 2018. <http://vlex.es/vid/739533105>

⁷⁶ **Article 9.** *El sacrifici dels animals de companyia s'efectuarà sota el control d'un veterinari en un consultori, clínica o hospital veterinari o en el domicili del posseïdor, de forma indolora i prèvia anestèsia o atordiment, excepte en els casos de força major.* <https://www.boe.es/eli/es-an/l/2003/11/24/11>

facilitat d'aplicació, pel fet que s'aplica per via intramuscular, en lloc d'intravenosa. Les persones que tenien coneixement d'aquests fets eren tant la directora del centre, com el seu administrador únic i el veterinari, que era qui practicava les eutanàsies.

Es qüestiona si seria d'aplicació l'article 337⁷⁷ CP, pel maltractament i les lesions als animals domèstics. Per això, es fa referència a la sentència anterior, amb la qual es va establir que aplicar l'eutanàsia amb dosis insuficients i prolongant l'agonia dels animals constituïa el delictes de maltractament animal.

També es debat un altre aspecte i és si en el cas dels animals es pot considerar que hi ha hagut acarnissament i la Sala argumenta que precisament aquest comportament és necessari per considerar que el maltractament causat a un animal sigui delictiu, ja que no és suficient amb un tracte només vexatori o degradant per a l'animal per a considerar que hi ha maltractament. En el cas que es tracta, quan els acusats duïen a terme les intervencions amb “*mioflex*”, si bé no tenien l'objectiu d'augmentar el patiment dels animals, ho feien essent conscients del fet que es produïa una mort agònica i sabent que existien medicaments alternatius mitjançant els quals es podia produir una mort ràpida i amb menys molèsties.

Tot seguit, es descriu la STS 998/2022⁷⁸, en resposta a un recurs de cassació interposat davant de la Sentència del Jutjat de Primera Instància de Còria. Aquesta sentència condemnava als dos acusats per un delictes de maltractament animal, descrit a l'article 337 CP agreujat per haver causat la mort d'un animal disparant-li un tret. Un dels acusats era propietari d'una explotació ramadera i una de les seves vaques, de manera accidental, es va trencar una de les potes i, segons els acusats, per tal que no patís, van decidir sacrificar-lo de la següent forma: un dels acusats va conduir un tractor per seguir l'animal, mentre l'altre, enfilat a sobre del tractor i portant una escopeta, li va propinar un tret. S'al·lega que no hi ha existència de maltractament i la mort de l'animal no és a conseqüència de cap tipus de maltractament i, a més, es demana que es tingui en compte que es tracta d'un animal que forma part d'una explotació ramadera.

Així doncs, d'entrada, es fa referència al fet que des de la reforma del Codi Civil, els animals han deixat de ser considerats únicament “*coses*”, per passar a ser considerats

⁷⁷ Vid. Nota 72.

⁷⁸ Sentència del Tribunal Suprem 998/2022 (Sala Penal, Secció 2), de 22 de desembre de 2022. <https://vlex.es/vid/920870616>

“éssers vius dotats de sensibilitat”, cosa que també té lloc a l’article 13⁷⁹ del TFUE , també considera als animals “éssers sensibles”. Tot seguit, es fa referència al Reglament (CE) n. 1099/2009, que és d’aplicació per protegir als animals al moment de la matança, que estableix en el seu “Considerant” 2 el següent: *“La matança pot provocar dolor, angoixa, por o altres formes de patiment als animals [...] Els explotadors d’empreses o qualsevol persona implicada en la matança d’animals ha d’adoptar les mesures necessàries per evitar el dolor i reduir al mínim l’angoixa [...]”*. A més, a l’article 19⁸⁰ estableix la possibilitat de dur a terme matances d’emergència, que es descriuen de la següent manera a l’article 2.d): *“matança d’animals ferits o afectats per una malaltia que comporti un dolor intens o patiment, quan no hi hagi una altra possibilitat pràctica d’alleugerir-los”*. En aquest reglament, s’estableix una disposició sancionadora, que es desenvolupa mitjançant el Reial Decret 37/2014, de 24 de gener, pel qual es regulen aspectes relatius a la protecció dels animals en el moment de la matança.

A nivell autonòmic, la norma d’aplicació a aquest cas, seria la Llei 5/2002, de 23 de maig, de protecció dels animals a la Comunitat Autònoma d’Extremadura, que preveu a l’article 2 la següent obligació:

Es tindrà l’obligació de proporcionar una mort indolora i ràpida a tot animal en estat d’agonia sense possibilitat de supervivència. L’obligació recaurà sobre el responsable – propietari o no – de l’animal i l’actuació sempre serà duta a terme pel personal veterinari.

A més, la llei també preveu un règim sancionador per l’incompliment d’aquestes i altres obligacions previstes o per la realització d’alguna de les prohibicions.

En conseqüència, la Sala considera que la forma de sacrificar l’animal va incomplir les prescripcions que estableixen els reglaments i no consideren que es pugui veure com un acte de pietat, com defensa l’advocat dels acusats. Són del parer que, si bé la motivació era evitar-li més patiment, un ésser viu no es pot considerar susceptible de ser disparat en qualsevol circumstància i, per tant, consideren que els actes son antijurídics tot i intentar justificar-los amb aquests arguments. Ara bé, decideixen que no es podrien subsumir dins de l’article 337 CP, sinó dins de les sancions previstes per les lleis i reglaments

⁷⁹ Vid. Nota 46.

⁸⁰ **Article 19.** *En cas d’emergència, el posseïdor dels animals afectats adoptarà totes les mesures necessàries per a matar-los quan abans.* <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/1099/oj>

mencionats. Defensen, per tant, que la forma de donar-li mort a l'animal no compleix l'observança de les lleis i reglaments aplicables, però la millor forma de resoldre-ho no és a través del dret penal, sinó del dret administratiu sancionador.

En aquesta sentència, si bé a l'hora de practicar el sacrifici no es segueix tot allò establert per les lleis, no es considera que es pugui subsumir l'actuació dels acusats com a maltractament animal, a diferència dels casos de la SAP 241/2018 o la SAP 380/2017. Tot i la diferència evident de les situacions presentades, un dels elements que té en compte aquesta Sala per prendre aquesta decisió és el fet que mentre que en les dues anteriors els animals van patir una mort agònica resultant de les actuacions dels acusats, en aquest cas no s'observa una situació en la qual s'hagi produït una situació similar i amb la mateixa intensitat.

A continuació, és pertinent fer referència a la STSJ de Madrid 14310/2022⁸¹, de l'any 2022, que es descriu a continuació. El cas versava sobre l'aplicació de l'eutanàsia a uns animals d'espècie bovina a bord d'un buc que es trobaven al port de Cartagena. Els animals havien sortit d'Espanya per ser transportats a Turquia, però van ser rebutjats perquè, tot i complir amb els certificats veterinaris, les autoritats turques van decidir no acceptar-los a causa d'un focus de llengua blava declarat a Aragó.

En arribar a Espanya, el Director de la Direcció General de la Sanitat de Producció Agrària (DGSPA) va denegar que es permetés la seva entrada a territori espanyol, havent passat ja dos mesos des que s'havien embarcat, ja que considerava que hi havia risc que els animals tinguessin malalties transmissibles. Després del viatge, mostraven un mal estat generalitzat, presentant des d'afeccions cutànies a patologies individuals o alteracions del comportament. Després d'anàlisis per part del Servei d'Inspecció de Sanitat Animal de l'Àrea d'Agricultura i Pesca de la Regió de Múrcia, es va dictar resolució ordenant-ne l'eutanàsia, perquè no es consideraven aptes pel transport d'acord a la normativa de la Unió Europea.

Aquesta resolució es feia basant-se en l'article 13.1 de la Llei 8/2003, de 24 d'Abril, de Sanitat Animal, que estableix:

⁸¹ Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Madrid 14310/2022 (Sala Contenciosa, Secció 4), de 15 de novembre de 2022. <http://vlex.es/vid/917351196>

1. Els òrgans competents i, si escau, els inspectors sanitaris actuant, han d'adoptar les mesures procedents, d'entre les que preveu l'article 8, en la importació d'animals, productes d'origen animal, productes zoosanitaris i productes per a l'alimentació animal en què concorri algun dels supòsits següents:

a) [...]

b) Respecte dels que hi hagi evidència, o sospita fundada per als no prohibits, que es troben afectats per malalties dels animals [...]

L'argumentació en contra de la procedència de l'eutanàsia dels animals, es basa en els següents fets. D'entrada, s'argumenta no es van complir els requisits d'importació d'animals segons la Llei de Sanitat Animal, perquè els animals no venien de tercers països, sinó d'Espanya. Per tant, no s'havia de pretendre que complissin amb els requisits que es demanarien a animals de tercers països.

En segon lloc, la inspecció realitzada no justifica l'eutanàsia, ja que no es van trobar signes clínics que indiquessin problemes de salut crònics a causa del transport o condicions inadequades i, si bé presentaven un mal estat degut al temps d'haver estat dins del buc, existien alternatives a l'eutanàsia, com ho indicava un informe veterinari que proposava tractaments per a les malalties i condicions, així com la possibilitat de recuperació. Així mateix, un informe pericial assenyala que el temps d'incubació de les malalties és menor al temps que els animals van estar al vaixell, per la qual cosa la presència d'alguna malaltia no justificava l'eutanàsia de tots els animals.

En tercer lloc, no es va permetre fer anàlisis contradictòries segons el Reglament (UE) 2017/625 del Parlament Europeu i del Consell, de 15 de març de 2017, relatiu als controls i altres activitats oficials realitzats per garantir l'aplicació de la legislació sobre aliments i pinsos, i de les normes sobre salut i benestar dels animals, sanitat vegetal i productes fitosanitaris, la qual cosa hauria proporcionat una avaluació més exhaustiva de la situació dels animals.

I, finalment, es considera que no només es va produir un error en els certificats veterinaris, ja que s'hauria d'haver considerat que la importació de vedells des d'Aragó a Turquia estava prohibida, sinó que també es va cometre errors en la comunicació sobre el brot de llengua blava a Aragó, que no va incloure detalls suficients sobre l'àrea afectada.

En resposta a aquestes al·legacions, l'Advocacia de l'Estat argumenta que les autoritats turques i libaneses no poden ser responsabilitzades per les decisions basades en una comprensió defectuosa del que significa l'afectació d'un territori per una malaltia infecciosa, ja que la determinació d'aquest territori és competència exclusiva de cada Estat. No obstant això, la Sala del Tribunal Superior de Justícia no entra al fons d'aquesta qüestió, centrant-se més en aspectes sobre la responsabilitat del transportista i no en si procedia l'aplicació de l'eutanàsia als animals del buc.

La rellevància d'aquesta sentència pel tema que s'està tractant no recau en el fet que hi hagués o no responsabilitat contractual pels transportistes o respecte als certificats presentats dels animals, resulten d'interès les al·legacions que sol·liciten que s'hauria d'haver fet una anàlisi més exhaustiu i correcte de l'estat de salut dels animals per poder procedir a prendre la decisió correcta de si seria o no pertinent practicar l'eutanàsia. Tanmateix, seria pertinent indicar que si bé les al·legacions són d'importància, no es fa un pronunciament suficient per part de la Sala respecte a la seva pertinència o no, pel que fa a l'àmbit legal.

A continuació, es descriu l'AAP de Lleida 228/2022⁸², per tal de veure un pronunciament i els arguments utilitzats per l'Audiència Provincial, a Catalunya. La interlocutòria es pronuncia respecte al sobreseïment dictat pel Jutjat d'Instrucció de Tremp per no haver quedat acreditada la perpetració del delictes.

S'interposa en base a què la part apel·lant considera que la resolució manca de motivació adequada, vulnerant el dret a la tutela judicial efectiva i perquè considera que hi ha indicis de comissió d'un delictes per part dels investigats. Respecte al primer aspecte, la Sala es pronuncia acceptant que, si bé la resolució inicial del Jutjat d'Instrucció manca de concreció, la Interlocutòria següent sí que detallava els motius i, per tant, no es vulnera el dret a tutela judicial, ja que s'ha justificat prou el motiu d'inadmissió.

Pel que fa a la segona causa, consideren que no queda provada la perpetració del delictes i entren a valorar la situació en qüestió. Es va iniciar el procediment mitjançant una denúncia al·legant que l'acusat, representant de l'Associació de Ramaders del Pallars Sobirà, va abandonar un vedell ferit a l'interior de l'oficina del Parc Natural de l'Alt

⁸² Interlocutòria 228/2022, de l'Audiència Provincial de Lleida 228/2022 (Sala Penal, Secció 1), de 4 d'abril de 2022. <http://vlex.es/vid/920752052>

Pirineu durant un acte de protesta. L'animal estava ferit perquè una setmana abans l'havia atacat un os i, segons la denúncia, s'havia allargat de forma innecessària la seva vida sense donar-li assistència per tal d'exhibir-lo a la protesta, considerant, per tant, que els fets eren delictes segons l'article 337 bis⁸³ del Codi Penal, que es descriu a continuació:

Qui abandoni un animal dels esmentats a l'apartat 1⁸⁴ de l'article anterior en condicions en què pugui perillar la seva vida o integritat serà castigat amb una pena de multa d'un a sis mesos. Així mateix, el jutge podrà imposar la pena d'inhabilitació especial de tres mesos a un any per a l'exercici de professió, ofici o comerç que tingui relació amb els animals i per a la tinença d'animals.

Segons la treballadora del Parc Natural de l'Alt Pirineu que va atendre a l'acusat, relata que va acusar l'animal com a protesta per a l'atac fins que se'l van endur treballadors de l'Associació i que constava que feia quatre dies que s'havia prescrit que s'aconsellava sacrificar l'animal, i constava també que se li estaven subministrant antiinflamatoris.

El veterinari que va atendre l'animal declara que, veient les lesions que havia patit, va aconsellar que se li practiqués l'eutanàsia, però a l'acusat li va costar acceptar la decisió, explicant que amb l'esforç que havia fet per salvar-lo durant l'atac, volia intentar que seguís amb vida. Per això, el veterinari va suggerir que l'estirés en palla i li donés analgèsics, la qual cosa va comprovar que havia seguit l'acusat dos dies després. A més, també va poder comprovar que l'animal disposava de menjar, aigua i no mostrava signes de patiment i s'havia traslladat a les oficines i al veterinari en un vehicle prou espaiós perquè hi pogués estar còmode.

Segons el veterinari, la causa que el va fer suggerir que es procedís amb l'eutanàsia no va ser la impossibilitat de recuperar-se sinó la impossibilitat de fer-ho dins una solució econòmica viable. Finalment, doncs, el propietari va fer una trucada sol·licitant que se sacrificués l'animal.

⁸³ L'article 337 bis no està en vigor després de la reforma feta mitjançant la Llei Orgànica 3/2023, de 28 de març.

⁸⁴ **Article 337.** [...] a) un animal domèstic o amansat, b) un animal dels que habitualment estan domesticats, c) un animal que temporalment o permanentment viu sota control humà o, d) qualsevol animal que no visqui en estat salvatge. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444&p=20230428&tn=1#a337>

Segons l'acusat, l'animal estava tranquil i no mostrava símptomes de patir i se li va donar en tot moment el tractament que recomanava el veterinari, a més de donar-li menjar i aigua i transportar-lo de la forma més adequada possible. A més, declara que no tenia en cap moment, intenció de provocar-li patiment a l'animal.

A l'informe de la Direcció General de l'Agricultura i Ramaderia del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació hi consta que, de conformitat amb el que havia declarat el veterinari, l'eutanàsia era adequada a causa de la impossibilitat de recuperació i per a evitar-li el patiment. Tot i això, el veterinari no havia recomanat l'eutanàsia per aquest motiu sinó per la impossibilitat de recuperació dins una solució econòmica viable.

Per tant, es considera que el sobreseïment de les actuacions era correcte i que, si bé el veterinari li havia recomanat l'eutanàsia, l'animal s'havia pogut aguantar dret sense mostrar signes de patir, s'havia pogut alimentar i beure i no presentava una respiració accelerada o altres símptomes i se l'havia vist còmode quan es va traslladar d'un lloc a l'altre.

La Sala considera que, en primer lloc, no es pot considerar que les actuacions constitueixin el delictes descrit a l'article 337, ja que la conducta descrita en aquest article estableix que s'ha de causar un menyscabament greu de salut i sigui necessari que l'animal requereixi per a la seva cura un tractament veterinari més enllà del que es realitza amb la primera assistència. Per tant, com que en aquest supòsit no s'ha demostrat que, a conseqüència d'haver mantingut l'animal en vida durant uns dies més, patís lesions que fessin necessari que rebés més tractament veterinari, no es pot considerar dins de la descripció d'aquest article. A més, es remarca també que el risc que patia l'animal era per les ferides que ja tenia anteriorment, causades per l'atac d'un os i no per les actuacions de l'acusat, que només es poden considerar un acte de protesta.

En segon lloc, respecte a l'article 337 bis, requereix que l'abandonament de l'animal es produeixi expulsant l'animal del seu hàbitat per desprendre-se'n o bé per no complir obligacions com a tenidor de l'animal, deixant-lo en una situació de desemparament. En aquest cas, doncs, no es produeix un abandonament de l'animal en condicions que perilli la seva vida o integritat, ja que el propietari en va tenir cura i les ferides que patia no van ser causades per ell.

6. Conclusions

Després d'examinar detingudament l'evolució legislativa del nostre país en matèria d'eutanàsia i sacrifici animal, se n'ha pogut obtenir una visió de com ha estat abordada i regulada al llarg del temps. Aquest estudi ha permès, d'una banda, comprendre com ha evolucionat i com ha canviat la percepció sobre l'eutanàsia i el sacrifici animal al nostre país i a la nostra comunitat autònoma i, de l'altra banda, examinar pronunciaments dels tribunals del nostre país respecte a l'eutanàsia animal per veure els elements que es tenen en compte.

En primer lloc, s'ha observat que a les primeres lleis nacionals només es feia referència al sacrifici d'animals en situacions de malalties contagioses o per a la producció d'animals, sense fer menció de l'eutanàsia, prioritzant altres aspectes, com la salut pública o la prevenció de malalties contagioses. L'omissió de l'ús d'aquest concepte pot atribuir-se, en una primera consideració, al context social de l'època i al fet que el debat sobre l'eutanàsia i el sacrifici estava en els seus inicis, sense que hagués obtingut una alta consideració en l'àmbit legislatiu.

Tot i això, i de forma contraposada, dins de l'àmbit autonòmic català s'ha pogut apreciar des d'un bon principi la inclusió del concepte d'eutanàsia i la incorporació d'una primera definició legal: *acte pel qual es provoca la mort d'una manera plàcida, sense dolor, temor ni ansietat*. Si bé aquesta definició no es va incorporar de manera textual a la primera legislació catalana, es va incloure de forma molt pròxima, en regular mitjançant decret legislatiu el seu contingut. Aquest enfocament evidencia una clara voluntat de distingir el sacrifici motivat per raons de salut pública o de producció i l'eutanàsia, que es reservava pels animals de companyia. Per tant, suposa un avanç considerable en la consideració de l'eutanàsia animal, reconeixent la seva importància i necessitat per garantir el benestar i el respecte per la vida dels animals.

Vist això, es pot observar el fet que hi havia notables diferències en la legislació i en l'enfocament que hi havia a Espanya i a Catalunya pel que fa aquest tema, ja que les primeres lleis nacionals només regulaven el sacrifici i desconsideraven la idea d'utilitzar l'eutanàsia per als animals, mentre que a Catalunya ja s'incloïa l'eutanàsia, demostrant una major consideració ètica dins del marc autonòmic català.

A mesura que es van redactar altres normes, en l'àmbit nacional, continuava sense aparèixer el concepte d'eutanàsia. Tot i que s'ha de tenir en compte que també es deu al fet que no hi havia regulacions dels animals de companyia, només lleis que regulaven aspectes respecte a altres animals. A més, també resulta lògic pensar que si cadascuna de les comunitats autònomes tenia la seva pròpia regulació que establia com s'havien d'entendre aquests conceptes, podia no semblar necessari fer una regulació estatal, fins a l'època actual que s'ha acabat fent. Per tant, aquestes lleis, que només es referien a altres animals diferents dels animals domèstics, feien servir el concepte de sacrifici i establien que s'excloïen els animals de companyia o domèstics, amb els quals normalment es fa servir el concepte d'eutanàsia, tot i que això no s'establís a les normes.

Pel que fa a l'àmbit català, se seguia la mateixa línia i es considerava que la pràctica del sacrifici estava reservada només per als animals que no es consideraven domèstics, de manera que a les lleis que es feien per a la regulació dels altres tipus d'animals quedava establert així i sí que es prohibia específicament el sacrifici dels animals domèstics. En la prohibició del sacrifici d'animals domèstics, s'establia una protecció per a aquests animals, per a procurar que no fossin sacrificats sense que concursessin les condicions necessàries.

Finalment, l'any 2023, es va regular l'eutanàsia a la nova llei, definint-la de la següent forma: *Mort provocada a un animal per mitjà de valoració i intervenció veterinària i mètodes clínics no cruels i indolors, amb l'objectiu d'evitar-li un patiment inútil que és conseqüència d'un patiment seriós i continuat sense possibilitat de cura, certificat per veterinaris*. Aquesta incorporació suposa un avanç en el reconeixement del dret dels animals a tenir una mort digne i sense patiment innecessari, deixant clars també quins són els elements necessaris per a que sigui correcte aplicar l'eutanàsia, així com l'aclariment de la necessitat de la intervenció veterinària en tots els casos en que s'hagi d'aplicar, per garantir que la pràctica es realitzi sempre de la forma més responsable i basada sempre en una avaluació professional.

Tot i això, també cal indicar que falten moltes precisions i desenvolupament reglamentari per aclarir-ne diferents aspectes i per tal que es doni solucions a tots els problemes que poden sorgir en diferents situacions, com és la prohibició d'aplicar l'eutanàsia en situacions en les quals abans es podia practicar, sense determinar com s'hauria d'actuar en aquells casos. És comprensible que, a causa del poc temps que ha tingut de vigència

aquesta llei, no s'hagi fet tot el desenvolupament necessari a hores d'ara; no obstant això, si no es realitza, suposa que la llei no pugui ser realment aplicable, a causa d'aquestes mancances.

També s'ha pogut observar la falta d'existència de jurisprudència, de forma que no s'han fet pronunciaments que facin referència a aquesta llei, la qual cosa es deu lògicament al fet que el temps de vigència d'aquesta llei és molt curt, però també pot implicar la falta d'aplicabilitat real d'aquesta. És per això que es va considerar oportú fixar-se en els pronunciaments sota la vigència d'altres lleis i, fins i tot, en altres comunitats autònomes per entendre en quins elements se centraven a l'hora d'abordar qüestions relacionades amb l'eutanàsia animal. Aquesta anàlisi resultava d'interès per poder veure com s'havien interpretat normatives amb continguts similars, i veure els criteris que s'han tingut en compte a l'hora de prendre les decisions judicials.

Per consegüent, basant-se en la jurisprudència sobre l'eutanàsia animal al nostre país, s'ha pogut observar que en aquelles situacions en les quals s'ha practicat l'eutanàsia de forma incorrecta, s'han tingut en compte diferents elements per determinar si la pràctica ha suposat un patiment per als animals i la forma en què s'ha pogut constatar que han experimentat patiment.

En primer lloc, s'ha considerat la seva conducta com a possible indicador del patiment que han experimentat, tenint en compte si els animals mostraven signes d'angoixa o dolor durant el procediment. En segon lloc, s'ha valorat si les persones encarregades de realitzar l'eutanàsia eren conscients que estaven causant una mort dolorosa, tenint la possibilitat de donar als animals una mort diferent, que no els suposés més patiment. I, finalment, en relació amb la conducta dels acusats, també s'ha valorat si en les situacions en les quals ha transcorregut temps fins al moment en què s'ha dut a terme l'eutanàsia, han procurat tenir cura de l'animal amb l'objectiu que pogués estar tranquil i no experimentar més angoixa abans del moment en què es dugués a terme la pràctica.

El fet que es tinguin en compte aquests elements resulta d'especial interès perquè demostra la consideració dels animals al nostre país, implicant el reconeixement de la seva capacitat d'experimentar dolor i el fet que mereixen ser tractats de forma digna fins al moment de la seva mort. També mostra la importància que s'atorga a assegurar que l'eutanàsia es practiqui de forma responsable i compassiva, i sempre complint els

requisits establerts i la necessitat d'implicar-hi els professionals veterinaris per poder prendre les decisions adequades.

Així doncs, s'ha pogut veure que l'eutanàsia animal al nostre país ha tingut diferents etapes i ha anat avançant fins a l'existència d'una regulació legal com la que tenim actualment. Tot i aquest progrés i evolució positiva, és important reconèixer que encara hi ha reptes pendents en aquest àmbit, a causa de la falta de regulació de detalls específics d'aquesta pràctica, de forma que es dificulta la seva aplicació i la interpretació per part dels tribunals. Per tant, cal continuar procurant una millora en el desenvolupament legislatiu de l'eutanàsia animal, per poder garantir que es doni un tractament respectuós i responsable, no només durant les vides dels animals, sinó també en el moment de la seva mort.

7. Referències

Bibliografia i webgrafia

- Amarpal P. (2001). Clinical assessment of pain in animals. *INTAS POLIVET*, 2, pp. 112-115. <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/pdf/10.5555/20053130938>
- Aragonés, J., Capacés, J., Mendieta R., Román B. i Verde M. (2004) *Veterinarios y el final de la vida: Eutanasia: un acto clínico complejo*.
<https://avepa.org/pdf/etica/Veterinarios%20y%20El%20Final%20De%20La%20Vida.pdf>
- Britannica, The Editors of Encyclopaedia* (2024). *Encyclopedia Britannica*.
<https://www.britannica.com>
- Bubeck M. J. (2023). Justifying Euthanasia: A Qualitative Study of Veterinarians' Ethical Boundary Work of "Good" Killing, *Animals (Basel) Journal*, 13 (15).
<https://doi.org/10.3390/ani13152515>
- Fasel, R. i Butler S. (2023). *Animal Rights Law*. Hart Publishing.
- Hens K. (2009). Ethical Responsibilities Towards Dogs: An Inquiry into the Dog–Human Relationship. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 22, pp. 3-14.
<https://doi.org/10.1007/s10806-008-9120-y>
- Infante, E. (2015). *No hables de eutanasia si estás matando un animal sano o recuperable*. Soy positivo. <http://soypositivo.es/no-hables-de-eutanasia-si-estas-matando-un-animal-sano-o-recuperable/>

Jiménez, J. (2023). *Sin los veterinarios seguramente la Ley de Bienestar Animal no podría ponerse en marcha.* Animal's Health.

<https://www.animalshealth.es/politica/sin-veterinarios-seguramente-ley-bienestar-animal-no-podria-ponerse-en-marcha>

Johnson, L. E. (1993). *A Morally Deep World: An Essay on Moral Significance and Environmental Ethics.* Cambridge University Press.

<https://books.google.je/books?id=R1byaqvqVKUC>

López G. (2024). *¿Es ética la eutanasia en animales? ¡Derechos Animales ya!*

<https://derechosanimalesya.org/es-etica-la-eutanasia-en-animales/>

Ministerio de Derechos Sociales y Agenda (2023), *Nota informativa de la Dirección General de Derechos de los Animales del Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2023 sobre la entrada en vigor de la Ley 7/2023, de 28 de marzo, de Protección de los Derechos y Bienestar de los Animales.*

<https://www.mdsocialesa2030.gob.es/derechos-animales/docs/Nota-informativa-entrada-en-vigor-Ley-7-2023.pdf>

Ministerio de Derechos Sociales y Agenda (2023), *Respuesta a la propuesta de contenido en los certificados de eutanasia de animales de compañía presentada por la Organización colegial veterinaria..*

https://mcusercontent.com/c131463000c5688473b8b34ba/files/d56ec86f-4c4c-bd5b-bc1b-6de6607838f8/report_RESPUESTA_OCV_EUTANASIA.pdf

Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030 (2023). *Todo lo que debes saber sobre la ley de protección animal. Revista PATRAC (Plan de Actuaciones para la Tenencia Responsable de Animales de Compañía), pp. 1-24.*

<https://www.mdsocialesa2030.gob.es/derechos-animales/tenencia-responsable-patrac/revista-trimestral-patrac/revista1-patrac/revista-PATRAC-01-abril-junio-2023-Accesible-2pdf-com-edit-metadata.pdf>

Organització Col·legial Veterinària (2023), *La Dirección General de Derechos de los Animales precisa cómo debe proceder el veterinario en casos de eutanasia a propuesta de la OCV*. <https://www.colvet.es/es/1-Noticias/19097-La-Direccion-General-de-Derechos-de-los-Animales-precisa-como-debe-proceder-el-veterinario-en-casos-de-eutanasia-a-propuesta-de-la-OCV.htm>

Passantino A., Fenga C., Morciano C., Morelli C., Russo M., Di Pietro C. i Passantino M. (2006). Euthanasia of companion animals: a legal and ethical analysis. *Annali dell'Istituto Superiore di Sanità*, 42(4), pp. 491-495.
<https://europepmc.org/article/med/17361075>

Pugliese M., Falcone A., Alibrandi A., Zirilli A., i Passantino A. (2022). Risk Factors Regarding Dog Euthanasia and Causes of Death at a Veterinary Teaching Hospital in Italy: Preliminary Results. *Veterinary Sciences*, 9(10), p. 554.
<https://doi.org/10.3390/vetsci9100554>

Shand J. (2018). *Putting Animals & Humans To Sleep*. Philosophy Now.
https://philosophynow.org/issues/129/Putting_Animals_and_Humans_To_Sleep

TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA. *Diccionari de veterinària i ramaderia*.
<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/163/presentacio>

Legislació citada

Convenció relativa a la Conservació de la Vida Silvestre i del Medi Natural a Europa,

DOUE, L38, §§3-32 (1982). <http://data.europa.eu/eli/convention/1982/72/oj>

Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de Fauna i Flora

Silvestre, DOUE, L75, §§4-15 (2015).

<http://data.europa.eu/eli/convention/2015/451/oj>

Convenció sobre la Conservació de les Espècies Migratòries, DOUE, L210, §§11-22

(1982). <http://data.europa.eu/eli/convention/1982/461/oj>

Decret 254/2000, de 24 de juliol, pel qual s'estableixen els mètodes d'eutanàsia per als

animals de companyia que s'han de sacrificar, DOGC, 3197 (2000).

<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=223411>

Decret 994/1976, de 2 d'abril, pel qual es reglamenta la captura d'aus rapinyaires per al

seu ús en la modalitat de caça anomenada falconeria, BOE, 109, §§8761-8762

(1976). <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1976-9204>

Decret legislatiu 2/2008, de 15 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de

protecció dels animals, DOGC, 5113, §§30724-30738 (2003).

<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=492668>

Llei 1/1970, de 4 d'abril, de caça, BOE, 82 (1970).

<https://www.boe.es/eli/es/l/1970/04/04/1/con>

Llei 10/1991, de 4 d'abril, sobre potestats administratives en matèria d'espectacles

taurins, BOE, 82, §§10254-10257 (1991).

<https://www.boe.es/eli/es/l/1991/04/04/10>

Llei 11/2003, de 24 de novembre, de protecció dels animals de la Comunitat Autònoma d'Andalusia, BOE, 303, §§45194-45203 (2003). <https://www.boe.es/eli/es-an/l/2003/11/24/11>

Llei 22/2003, del 4 de juliol, de protecció dels animals, BOE, 189 §§30724 - 30738 (2003). <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=324960>

Llei 32/2007, de 7 de novembre, per la cura dels animals, en la seva explotació, transport, experimentació i sacrifici, BOE, 268, §§45914-45920 (2007). <https://www.boe.es/eli/es/l/2007/11/07/32>

Llei 42/2007, de 13 de desembre, del Patrimoni Natural i de la Biodiversitat, BOE, 299 (2007). <https://www.boe.es/eli/es/l/2007/12/13/42/con>

Llei 5/2002, de 23 de maig, de protecció dels animals a la Comunitat Autònoma d'Extremadura, BOE, 16784, §§6190-6191 (2002). <https://www.boe.es/eli/es-ex/l/2005/12/27/7>

Llei 7/2023, de 28 de març, de protecció dels drets i el benestar dels animals, BOE, 75 §§45618-45671 (2023). <https://www.boe.es/eli/es/l/2023/03/28/7/con>

Llei 8/2003, de 24 d'abril, de sanitat animal, BOE, 99 (2003). <https://www.boe.es/eli/es/l/2003/04/24/8/con>

Llei 9/2022, de 30 de juny, de protecció dels animals domèstics, BOE, 204, §§120380–120413 (2022). <https://www.boe.es/eli/es/l/2023/03/28/7>

Llei de 3/1998, de 28 de desembre, de modificació de la Llei 3/1988, de 4 de març, de Protecció dels Animals, BOE, 25 §§4148-4149 (1998). <https://www.boe.es/eli/es-ct/1/1998/02/27/3>

Llei Orgànica 3/2021, de 24 de març, de regulació de l'eutanàsia, BOE, 72 (2021). <https://www.boe.es/eli/es/lo/2021/03/24/3/con>

Llei Orgànica 7/1980, de 5 de juliol, de Llibertat Religiosa, 177 (1980). <https://www.boe.es/eli/es/lo/1980/07/05/7/con>

Reglament (CE) N. 1099/2009 del Consell, de 24 de setembre de 2009, relatiu a la protecció dels animals en el moment de la matança, DOUE, L303, §§1-30 (2009). <http://data.europa.eu/eli/reg/2009/1099/oj>

Reglament (CE) n. 882/2004 del Parlament Europeu i del Consell de 29 d'abril de 2004, sobre els controls oficials efectuats per garantir la verificació del compliment de la legislació en matèria de pinsos i aliments i la normativa sobre salut animal i benestar dels animals, DOUE, L165, §§1-141 (2004). <http://data.europa.eu/eli/reg/2004/882/oj>

Reglament (CE) núm. 1/2005 del Consell, de 22 de desembre de 2004, relatiu a la protecció dels animals durant el transport i les operacions connexes i pel qual es modifiquen les Directives 64/432/CEE i 93/119/ CE, DOUE, L3 §§1-44 (2005). <http://data.europa.eu/eli/reg/2005/1/oj>

Reglament (UE) 2017/625 del Parlament Europeu i del Consell de 15 de març de 2017, relatiu als controls i altres activitats oficials realitzats per garantir l'aplicació de la legislació sobre aliments i pinsos, i de les normes sobre salut i benestar dels animals, sanitat vegetal i productes fitosanitaris, i pel que es modifiquen els

Reglaments (CE) 999/2001, (CE) 396/2005, (CE) 1069/2009, (CE) 1107/2009, (UE) 1151/2012, (UE) 652/2014, (UE) 2016/429 i (UE) 2016/2031 del Parlament Europeu i del Consell, els Reglaments (CE) 1/2005 i (CE) 1099/2009 del Consell, i les Directives 98/58/CE, 1999/74/CE, 2007/43/CE, 2008/119/CE i 2008/120/CE del Consell, i pel qual es deroguen els Reglaments (CE) 854/2004 i (CE) núm. 882/2004 del Parlament Europeu i del Consell, les Directives 89/608/CEE, 89/662/CEE, 90/425/CEE, 91/496/CEE, 96/23/CE, 96/93/CE i 97/78/CE del Consell i la decisió 92/438/CEE del Consell, DOUE, L95, §§1-142 (2017).
<http://data.europa.eu/eli/reg/2017/625/oj>

Reial Decret 37/2014, de 24 de gener, pel qual es regulen aspectes relatius a la protecció dels animals en el moment de la matança, BOE, 28 (2014).
<https://www.boe.es/eli/es/rd/2014/01/24/37/con>

Reial Decret 53/2013, d'1 de febrer, pel qual s'estableixen les normes bàsiques per a la protecció dels animals utilitzats en experimentació i altres fins científics, incloent la docència, BOE, 34 (2013). <https://www.boe.es/eli/es/rd/2013/02/01/53/con>

Jurisprudència citada

Interlocutòria de l'Audiència Provincial de Lleida 228/2022 (Sala Penal, Secció 1), de 4 d'abril de 2022. <http://vlex.es/vid/920752052>

Sentència de l'Audiència Nacional de Màlaga 380/2017 (Sala Penal, Secció 2), de 29 de setembre de 2017. <https://vlex.es/vid/700548849>

Sentència de l'Audiència Provincial de Cadis 241/2018 (Sala Penal, Secció 4), de 29 de juny de 2018. <http://vlex.es/vid/739533105>

Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Madrid 14310/2022 (Sala Contenciosa, Secció 4), de 15 de novembre de 2022. <http://vlex.es/vid/917351196>

Sentència del Tribunal Suprem 998/2022 (Sala Penal, Secció 2), de 22 de desembre de 2022. <https://vlex.es/vid/920870616>